

Міністерство освіти і науки України
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана
Франка

Кафедра англійської мови та перекладу

«До захисту допускаю»

Завідувач кафедри англійської мови та перекладу,
кандидат педагогічних наук, доцент

Юлія ТАЛАЛАЙ

«_____» _____ 2025 р.

РЕЦЕПЦІЯ ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ В
АНГЛОМОВНОМУ СВІТІ

Спеціальність: Філологія (германські мови та літератури (переклад
включно), перша – англійська)

Освітня програма: Філологія (Англійська, німецька мови та літератури
(переклад включно))

Магістерська робота

на здобуття кваліфікації – Магістр філології за спеціалізацією
«Германські мови та літератури (переклад включно), перша –
англійська»

Автор роботи **Саган Світлана Сергіївна**

_____ *підпис*

Науковий керівник кандидат філологічних наук,
доцент **Сливка Любов Зеновіївна**

_____ *підпис*

Дрогобич, 2025

**Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка**

Зав. кафедрою

_____ (підпис)

_____ (дата)

**Завдання
на підготовку кваліфікаційної роботи**

1. Тема Рецепція творчості Лесі Українки в англомовному світі
2. Керівник Сливка Любов Зеновіївна
3. Студент Саган Світлана Сергіївна
(прізвище, ім'я, по батькові)
4. Перелік питань, що підлягають висвітленню у кваліфікаційній роботі 1) з'ясувати теоретичні засади поняття «рецепція» у літературознавстві; 2) дослідити загальні тенденції рецепції української літератури за кордоном; 3) проаналізувати літературні процеси в англомовних країнах у зіставленні з українським контекстом; 4) визначити основні етапи рецепції творчості Лесі Українки в англомовному світі; 5) охарактеризувати переклади творів Лесі Українки англійською мовою; 6) проаналізувати адаптації та інтерпретації творів Лесі Українки в англомовній культурі.
5. Список рекомендованої літератури Зорівчак Р. П. До проблеми перекладності та відтворення національної специфіки. *Лінгвістика. Літературознавство. Культурологія*. Львів, 2001. С. 45–52. Кузьма О. Образ Лесі Українки в англомовній літературній критиці ХХ століття. *Наукові записки НУ «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. Острог, 2017. Вип. 67. С. 75–82. Тьопенко Ю. Рецепція української класичної літератури в англомовному світі: тенденції та проблеми. *Studia Ukrainica Posnaniensia*. 2018. № 6. С. 112–119. Hrabovych G. *The Poet as Mythmaker: A Study of Symbolic Meaning in Taras Shevchenko*. Cambridge: Harvard University Press, 1982. 215 p. Pavlychko S. *Dyskurs modernizmu v ukrainskii literaturi*. Київ: Основи, 1997. 355 с. Luckyj G. *Ukrainian Literature in English: The First Hundred Years*. Toronto: University of Toronto Press, 1992. 289 p. Ukrainka Lesia. *Forest Song. Selected Works*. Пер. Vera Rich. London: Book Guild Publishing, 1995. 274 p.
6. Етапи підготовки роботи

№	Назва етапу	Термін виконання	Термін звіту перед керівником, кафедрою
	Опрацювання фактичного матеріалу і наукової літератури	грудень – березень 2024 - 2025р.	24.03.2025
	Робота над основною частиною магістерської роботи	березень - вересень 2025р.	21.05.2025
	Складання розділів магістерської роботи	березень 2025р.	28.03.2025
	Узагальнення результатів використаних джерел	травень - листопад 2025р.	23.11.2025
	Врахування зауважень наукового керівника	листопад 2025р.	29.11.2025
	Виправлення та оформлення роботи	грудень 2025р.	2.12.2025

7. Дата видачі завдання _____
8. Термін подачі роботи керівнику _____
9. З вимогами до виконання кваліфікаційної роботи і завданням ознайомлений (а) _____

_____ (підпис студента)

10. Керівник

_____ (підпис)

Захист кваліфікаційної (магістерської) роботи

Рецепція творчості Лесі Українки в англomовному світі

Оцінка за стобальною шкалою: _____

Оцінка за національною чотирибальною шкалою: _____

Коротка мотивація захисту:

[illegible]

Дата

Голова ЕК

підпис

прізвище, ім'я

Секретар ЕК

підпис

прізвище, ім'я

АНОТАЦІЯ

Темою даної кваліфікаційної роботи є «Рецепція творчості Лесі Українки в англomовному світі».

Мета роботи – комплексно дослідити процеси сприйняття, перекладу та інтерпретації творчості Лесі Українки в англomовних країнах у контексті історичних, культурних і літературознавчих факторів.

У дослідженні було: з'ясовано теоретичні засади поняття рецепції у літературознавстві; охарактеризовано загальні тенденції рецепції української літератури за кордоном; проаналізовано особливості літературних процесів в англomовному світі; визначено основні етапи рецепції творчості Лесі Українки; розглянуто ключові переклади її творів англійською мовою.

Ключові слова: Леся Українка, рецепція, переклад, англomовний світ, адаптація, інтерпретація, українська література.

ABSTRACT

The topic of this master's thesis is "The Reception of Lesia Ukrainka's Works in the English-Speaking World." The purpose of the research is to conduct a comprehensive analysis of the reception, translation, and interpretation of Lesia Ukrainka's literary heritage in English-speaking countries, taking into account historical, cultural, social, and literary factors. The study examines: the theoretical foundations of the concept of reception in literary studies were clarified; the general tendencies in the reception of Ukrainian literature abroad were characterized; the specific features of literary processes in the English-speaking world were analyzed; the main stages of the reception of Lesia Ukrainka's works were identified; the key English translations of her works were examined.

Keywords: Lesia Ukrainka, reception, translation, English-speaking world, adaptation, interpretation, Ukrainian literature.

Зміст

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕЦЕПЦІЇ ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ В АНГЛОМОВНОМУ СВІТІ	9
1.1 Поняття рецепції в літературознавстві.....	9
1.2. Рецепція української літератури за кордоном: загальний огляд.....	12
1.3. Літературні процеси в англомовних країнах на фоні української культури	22
РОЗДІЛ 2. ІСТОРІЯ ТА ЕТАПИ РЕЦЕПЦІЇ ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ В АНГЛОМОВНОМУ СВІТІ	24
2.1. Перші переклади та відгуки про творчість Лесі Українки в англомовному середовищі.....	28
2.3. Зміни у сприйнятті творчості Лесі Українки в англомовних країнах у XX–XXI століттях	34
Висновки до розділу 2.....	Ошибка! Закладка не определена. 7
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДІВ ТА АДАПТАЦІЙ ТВОРІВ ЛЕСІ УКРАЇНКИ.....	40
3.1. Огляд основних перекладів творів Лесі Українки англійською мовою	40
3.2. Аналіз адаптацій та інтерпретацій Лесі Українки для англомовного читача.....	48
3.3. Вплив перекладів на сприйняття творчості Лесі Українки в англомовному світі.....	63
3.4. Використання перекладів творів Лесі Українки у навчальному процесі (методичний аспект).	67
Висновки до розділу 3.....	69
ВИСНОВКИ.....	Ошибка! Закладка не определена. 7
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	79

ВСТУП

Творчість Лесі Українки, однієї з найвидатніших постатей української літератури, вже понад століття привертає увагу не лише вітчизняних, а й зарубіжних читачів та дослідників. Її поезія, драми, есеїстика вирізняються глибоким філософським змістом, естетичною довершеністю та гострою соціальною проблематикою, що зумовлює значний потенціал для міжкультурного прочитання. У цьому контексті вивчення рецепції творчості Лесі Українки в англомовному світі є важливим і актуальним завданням сучасного літературознавства, особливо в умовах зростання інтересу до української культури на глобальному рівні.

Незважаючи на наявність окремих досліджень, присвячених перекладам та сприйняттю творчості Лесі Українки за кордоном, у науковому дискурсі все ще бракує системного узагальнення процесів рецепції її творів саме в англомовному просторі. Зокрема, потребують аналізу не лише етапи рецепції, але й типи інтерпретацій, що склалися в різні історичні періоди, а також вплив перекладів на формування уявлень про Лесю Українку як культурну постать.

Актуальність теми зумовлена необхідністю комплексного осмислення міжнародної присутності української літератури як інструменту культурної дипломатії. В умовах посилення культурних зв'язків України з англомовними країнами, зокрема після 2014 року та в період повномасштабної війни, питання про ефективність літературної комунікації набуває нового змісту. Твори Лесі Українки можуть і повинні виступати важливим маркером української культурної самобутності на світовій арені.

Визначний внесок у дослідження рецепції української літератури за кордоном зробили Р. Зорівчак [13; 14], Ю. Тьопенко [32], О. Кузьма [17], І. Дольник [9], а також зарубіжні перекладачі та інтерпретатори творчості Лесі Українки. Їхні праці охоплюють як проблематику перекладу, так і питання феміністичної, модерністської та постколоніальної інтерпретації. Водночас значна частина наукових студій залишає поза увагою динаміку сприйняття в

англомовних культурах, що й зумовлює необхідність подальшого вивчення теми.

Мета дослідження полягає у комплексному аналізі процесів рецепції творчості Лесі Українки в англомовному світі з урахуванням історичних, соціокультурних і перекладознавчих аспектів.

Об'єкт дослідження – літературна творчість Лесі Українки як феномен української культури.

Предмет дослідження – рецепція, переклади, адаптації та критичне сприйняття творів Лесі Українки в англомовному світі.

Завдання дослідження:

1. З'ясувати теоретичні засади поняття «рецепція» у літературознавстві.
2. Дослідити загальні тенденції рецепції української літератури за кордоном.
3. Проаналізувати літературні процеси в англомовних країнах у порівнянні з українським контекстом.
4. Визначити основні етапи рецепції творчості Лесі Українки в англомовному світі.
5. Описати особливості перекладів її творів англійською мовою.
6. Проаналізувати адаптації та інтерпретації її творчості.
7. Визначити вплив перекладів на образ Лесі Українки у свідомості англомовного читача.

Теоретичне значення роботи полягає у поглибленні уявлень про механізми міжкультурної рецепції української літератури в глобалізованому світі.

Практичне значення полягає в тому, що результати дослідження можуть бути використані в курсах порівняльного літературознавства, перекладознавства, культурології, а також у практиці літературного перекладу.

Наукова новизна полягає у спробі систематизувати рецепцію творчості Лесі Українки в англомовному світі як багаторівневий процес, що включає

текстуальний, перекладацький та критичний аспекти, з урахуванням новітніх теоретичних підходів.

Методологія дослідження ґрунтується на комплексному підході, що охоплює літературознавчий, культурологічний та історичний аналізи. Вона включає текстуальний аналіз перекладів, порівняльно-типологічне зіставлення літературних процесів та герменевтичну інтерпретацію сприйняття творчості Лесі Українки англomовним світом.

Структура роботи відповідає поставленій меті та завданням і складається зі вступу, трьох тематичних розділів з відповідними підрозділами, висновків та списку використаних джерел. Перший розділ окреслює теоретичні засади дослідження рецепції, другий – аналізує історію сприйняття творчості Лесі Українки в англomовних країнах, третій – присвячений перекладацькому аналізу та інтерпретаціям. Список використаних джерел включає 52 найменування. Загальний обсяг роботи – 78 сторінок.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕЦЕПЦІЇ ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ В АНГЛОМОВНОМУ СВІТІ

1.1. Поняття рецепції в літературознавстві

Сучасна теорія літератури приділяє значну увагу тісному зв'язку художніх творів із епохою, національною культурою та індивідуальними психологічними особливостями реципієнтів, через призму яких відбувається сприйняття літературних текстів [42]. Таким чином, художнє сприйняття визначається як об'єктивними соціально-історичними факторами, так і суб'єктивними характеристиками читача. Досвід рецептивних досліджень показує, що не можна розглядати літературний твір як носія раз і назавжди заданої цінності чи єдиного сенсу. Його вплив на аудиторію постійно змінюється як у межах одного часу, так і з історичної перспективи. Кожен реципієнт унікально сприймає твір, адже рецепція, за фізіологічним визначенням, – це процес сприйняття реальності через рецептори, що фіксують подразнення зовнішнього світу. Хоча це визначення стосується природничих наук, його можна вважати базовим для розуміння літературної рецепції.

Первісне поняття рецепції (від латинського *receptio* – прийом, сприйняття) виникло в природничих науках і позначало трансформацію стимульної енергії в нервові сигнали через рецептори [7]. Згодом це поняття поширилося на інші сфери, зокрема фармакологію, де рецепція означає реакцію клітин на хімічні й біологічно активні речовини. У правознавстві термін рецепція використовується для опису процесів адаптації й інтеграції, наприклад, римського права до нових умов суспільного розвитку.

Рецепція як явище також активно досліджувалася у філософії. Особливий інтерес викликає питання сприйняття й інтерпретації ідей І. Канта, яке залишається предметом наукових дискусій. Такі праці, як його концепція «вічного миру» чи ідеї про моральність, що базується на почутті обов'язку, мали глибокий вплив на сучасну філософію [41].

Літературна рецепція фокусується на тому, як читач сприймає художній твір. Ця проблема довгий час залишалася у фокусі досліджень зарубіжних літературознавчих шкіл. Ідея полягає в тому, що текст реалізує свій потенціал тільки в акті зустрічі з читачем. Польський філософ Роман Інгарден увів такі поняття, як «конкретизація», «актуалізація» і «естетичний досвід», що стали основоположними для вивчення літературної рецепції. Найповніший розвиток рецептивна естетика отримала завдяки Константській школі, яку в 1960-х роках заснували Ганс Роберт Яусс і Вольфганг Ізер. Яусс увів термін «горизонт очікувань», що описує соціокультурні уявлення, які визначають ставлення читача до тексту. Він наголошував на важливості дослідження як історичної, так і сучасної для читача ситуації [41].

В. Ізер зауважував, що кожен текст має значення, яке визначає рецепція читача, і важливість тексту виникає завдяки реципієнту. Він говорив, що твір – це не просто текст, бо текст оживає тільки тоді, коли його сприймають, і це сприйняття не залежить від індивідуальних особливостей читача. «Сходження в одній точці тексту і читача започатковує екзистенцію літературного твору, і це сходження ніколи не можна точно передбачити, але завжди воно повинне залишатися можливим для здійснення, оскільки не ідентифікується ні з текстуальною дійсністю, ні з індивідуальними уподобаннями читача» [41]. За словами В. Ізера, твір нагадує арену, де читач і автор беруть участь у грі уяви, і потенційний текст значно ширший, ніж будь-яка його конкретна інтерпретація. Це зумовлено зміною обставин читача [41, с.159].

Представники структурно-семіотичної традиції, такі як Ролан Барт і Мішель Фуко, стверджували, що рецепція тексту залежить від рівня підготовленості читача. Американський літературознавець Уейн Бут увів поняття «імпліцитного автора» (автора, якого мають на увазі), що поглибило розуміння взаємодії між текстом, автором і читачем [41, с.160]. Водночас у 1970-х роках розвинулася рецептивна критика, яка зосереджувалася на описі реакції читача в процесі читання. Один із її представників, Стенлі Фіш, стверджував, що літературний твір набуває значення тільки через взаємодію з

читачем. Він запровадив часовий принцип аналізу, який розглядає читання як послідовний процес відкриття сенсів.

Сучасна українська літературна наука також активно досліджує питання рецепції. Наприклад, Р. Гром'як розрізняє первинну та вторинну рецепцію, наголошуючи на впливі соціокультурного контексту на кожне нове покоління читачів [7]. Сьогодні важливим аспектом є інонаціональна рецепція літератури, яка враховує особливості сприйняття однієї національної літератури іншою [38, с. 137].

Рецепція художнього тексту є процесом від безпосереднього сприйняття до естетичної оцінки. Вона має значний вплив на формування літературної спадщини й визначає її роль у сучасному суспільстві. Твір завжди взаємодіє з контекстом, а його зміст змінюється залежно від читацького досвіду [4, с.25].

Сучасне трактування рецепції враховує широкий спектр факторів, які впливають на сприйняття тексту. Це може бути соціальний контекст, політичні обставини, культурні упередження, медіа середовище, жанрові особливості твору та багато інших аспектів [10]. Наприклад, рецепція творів класичної літератури значно змінюється в умовах глобалізації, коли тексти виходять за межі національних культур і починають читатися в різних країнах.

Сьогодні рецепція вивчається в межах багатьох дисциплін, таких як герменевтика, культурологія, семіотика та порівняльне літературознавство. Сучасні дослідники також звертають увагу на вплив цифрової епохи на процес сприйняття літератури. Соціальні мережі, онлайн-форуми та платформи для обговорення літератури (наприклад, Goodreads) створюють нові форми рецепції, де читачі активно взаємодіють один з одним, обмінюються враженнями, створюють нові інтерпретації та навіть впливають на популярність певних текстів [28, с.52].

Культурна специфіка є важливим аспектом рецепції. Наприклад, один і той самий твір може сприйматися по-різному в різних країнах. Це залежить від національних традицій, історичних умов, релігійних упереджень і навіть соціальних стереотипів. Також дослідники звертають увагу на гендерний та

постколоніальний аспекти рецепції, які показують, як твори інтерпретуються з позицій певних соціальних груп [44, с.76].

Отже, рецепція – це динамічний процес, який включає взаємодію між текстом і читачем, а також ширше культурне й історичне середовище, у якому ця взаємодія відбувається. Сучасні дослідження цієї теми дозволяють глибше зрозуміти, як література впливає на суспільство і як суспільство впливає на літературу.

1.2. Рецепція української літератури за кордоном: загальний огляд

Рецепція української літератури за кордоном є складним і багатограним процесом, що відображає як специфіку самої української літератури, так і сприйняття її в інших культурних та історичних контекстах. Українські автори й твори поступово завоюють місце в міжнародному літературному просторі, особливо в періоди посиленої уваги до України через політичні, соціальні чи культурні події.

Зміни у рецепції української літератури відбувалися поступово, починаючи з перекладів Тараса Шевченка в XIX столітті і до творів сучасних авторів. Вагомий внесок у цей процес зробили українська діаспора, перекладачі, а також дослідники, які звертали увагу на її унікальність. Роботи таких вчених, як Соломія Павличко («Дискурс модернізму в українській літературі»), Віра Агеєва («Поетеса зламу століть»), Тамара Гундорова («Транзитна культура»), а також праці зарубіжних дослідників, як-от Джорджа Грабовича («Поет як міфотворець»), є ключовими для розуміння місця української літератури у світовому контексті [11].

Перші згадки про українську літературу за межами країни датуються XVII століттям, коли твори, створені в культурному середовищі Києво-Могилянської академії, почали впливати на сусідні держави. Наприклад, поезія і філософія Григорія Сковороди вразила польських та московських інтелектуалів своєю універсальністю та релігійно-етичними мотивами.

Епоха бароко в українській літературі була часом формування національної самосвідомості. Києво-Могилянська академія, яка стала одним із провідних культурних і освітніх центрів Східної Європи, відіграла ключову роль у розвитку української літератури. Її випускники, зокрема Григорій Сковорода, Дмитро Туптало та Іван Величковський, створювали твори, які читали не лише в Україні, але й у Польщі, Московії та інших країнах [11].

Григорій Сковорода став одним із перших українських письменників, чий твори здобули визнання за межами України. Його філософські трактати та поезія, написані в стилі символізму та алегорії, порівнювали з творами європейських стоїків і християнських містиків. Його ідеї духовної свободи та «внутрішньої людини» резонували із західноєвропейськими філософськими традиціями, зокрема ідеями Блеза Паскаля.

Іван Величковський, автор барокових віршів і акровіршів, створював літературні експерименти, які могли зацікавити навіть сучасного читача. Його ідея «літературної гри» була популярною серед освічених кіл Речі Посполитої.

Проте важливо зазначити, що в цей період українська література часто розчинялася в ширшій культурній традиції. Наприклад, тексти Дмитра Туптала, які перекладалися церковнослов'янською мовою, вважалися частиною релігійної літератури православного світу, а не суто українською спадщиною.

Тарас Шевченко став першим українським письменником, чиє ім'я й творчість вийшли за межі національного контексту і здобули міжнародне визнання [14, с. 88]. Його збірка «Кобзар», видана 1840 року, стала не лише художнім явищем, а й політичним маніфестом. Шевченко говорив про боротьбу українського народу за свободу, права людини та національну ідентичність, що робило його твори актуальними для інших народів, які також боролися проти імперського гноблення.

У другій половині XIX століття «Кобзар» почали перекладати іншими мовами. Перші переклади польською зробив Антоній Гоноровський у 1860-х роках, що допомогло поширити творчість Шевченка серед польських інтелектуалів. Згодом його поезія стала відома і в Західній Європі. Англійська

аудиторія познайомилася з Шевченком завдяки перекладам Етель Ліліан Войнич, яка видала частину його віршів у Великій Британії наприкінці XIX століття [14, с. 95].

Шевченко також привернув увагу до України як до окремої культурної одиниці, яка мала свої національні риси. Однак його творчість часто трактували передусім як політичну, з акцентом на антиросійських мотивах, що певною мірою звужувало розуміння його літературної майстерності. Як зазначає літературознавець Джордж Грабович у праці «Поет як міфотворець», Шевченко для українців став міфічною постаттю, але його універсальні теми – свобода, справедливість і людська гідність – мали потенціал для ширшого міжнародного розуміння.

Друга половина XIX століття була періодом активного розвитку народницької літератури, яка також знаходила відгук за межами України. Твори Марка Вовчка, зокрема її «Народні оповідання», перекладалися багатьма європейськими мовами, включно з французькою та німецькою. Її творчість високо цінував Іван Тургенєв, який сприяв популяризації її текстів у Європі.

Марко Вовчок стала однією з перших українських письменниць, чії твори активно обговорювалися в європейських літературних салонах. Її ідеї рівності та свободи резонували з поглядами європейських просвітників, а етнографічні описи українського життя викликали інтерес до культури українського народу [31].

Кінець XIX – початок XX століття став періодом модернізму, який суттєво змінив сприйняття української літератури за кордоном. Творчість Івана Франка та Лесі Українки стала важливим етапом у цьому процесі.

Іван Франко активно співпрацював із європейськими літературними колами. Його статті та переклади друкувалися в німецьких і польських виданнях, що сприяло популяризації української літератури серед інтелігенції. Наприклад, його поезія «Каменярі», яка зображує боротьбу за соціальну справедливість, була перекладена кількома мовами й отримала схвальні відгуки в Німеччині та Австрії.

Леся Українка, завдяки своїй драматургії та поезії, стала голосом українського модернізму. Її твори, такі як «Лісова пісня» та «Камінний господар», здобули популярність серед європейських читачів. Дослідниця Соломія Павличко у своїй праці «Дискурс модернізму в українській літературі» наголошує, що Леся Українка вивела українську літературу на новий рівень, адже її творчість була співзвучною з естетичними ідеями модернізму, що панували в Європі [31].

XX століття стало важливим періодом для поширення української літератури за кордоном, адже еміграція, викликана політичними репресіями, війнами та економічними негараздами, створила нові можливості для популяризації української культури[14]. Українські письменники, які опинилися в еміграції, не лише зберегли літературні традиції, а й активно поширювали їх серед закордонної аудиторії, знаходячи способи адаптувати національні ідеї до глобального контексту.

Після революції 1917 року та громадянської війни багато українських письменників та інтелектуалів змушені були залишити країну через переслідування більшовицьким режимом. Саме в цей час закладається інфраструктура еміграційної літератури: видавництва, періодика, літературні об'єднання [41].

Одним із найяскравіших представників цього періоду був Євген Маланюк, поет і публіцист, який оселився в Польщі, а згодом у Чехословаччині. Його поезія, наприклад збірка «Остання весна», стала голосом втраченої Батьківщини, наповненою патріотичними ідеями та відчуттям вигнання. Праці Маланюка публікувалися в українських емігрантських виданнях, таких як «Літературно-науковий вісник», але також зацікавлювали європейських критиків, які бачили у ньому представника «літератури вигнанців» [32].

У Чехословаччині діяв Український вільний університет, який став не лише освітнім, а й культурним центром. Тут працювали такі відомі літератори, як Дмитро Донцов, який популяризував український націоналізм у своїх

публіцистичних працях, і Володимир Винниченко, автор психологічних романів, зокрема «Записки Кирпатого Мефістофеля».

Після Другої світової війни мільйони українців опинилися в таборах переміщених осіб (DP camps) у Німеччині, Австрії, Італії та інших країнах. Саме в цей час почалося активне видавництво українських книг і журналів за кордоном. Відоме видавництво «Сучасність», засноване в Німеччині, стало платформою для публікації творів емігрантських письменників.

У цей період на авансцену вийшли такі автори, як Улас Самчук та Іван Багряний. Улас Самчук у своєму романі «Марія» вперше в художній формі розповів про трагедію Голодомору. Його твір, написаний у таборах, був виданий англійською мовою у Канаді й США, ставши важливим джерелом інформації про Голодомор для західного світу.

Іван Багряний, автор роману «Сад Гетсиманський», описав у своїх творах жахи сталінських репресій. Його книги перекладалися англійською, французькою та іншими мовами, отримуючи схвальні відгуки в західній пресі. Багряний також заснував Українську революційно-демократичну партію, яка підтримувала культурні ініціативи, спрямовані на популяризацію української літератури.

Канада та США стали важливими центрами української культури завдяки численній діаспорі, яка активно підтримувала літературні проекти. У Канаді, де проживає велика кількість українців, видавалися численні літературні журнали, такі як «Український вісник» та «Нові дні».

Однією з найбільш значущих постатей української літератури в Канаді став Василь Барка, автор роману «Жовтий князь». Цей твір, присвячений Голодомору, перекладений англійською мовою, став одним із перших текстів, які відкрили західному світу масштаб цієї трагедії.

У США важливу роль відігравав Гарвардський український науковий інститут, який підтримував переклади та дослідження української літератури. Під керівництвом Омеляна Пріцака були видані антології української поезії та

прози англійською мовою, які відкрили західному читачеві творчість Павла Тичини, Максима Рильського, Володимира Сосюри та інших.

Українські літератори, які опинилися за кордоном, створювали об'єднання, щоб підтримувати зв'язок із національною культурою. Одним із найвідоміших таких об'єднань стала «Мистецький український рух» (МУР), який діяв у Німеччині в 1945–1949 роках. До МУРу входили письменники, такі як Улас Самчук, Іван Багряний, Юрій Косач та інші.

МУР сприяв створенню нової української літератури, яка мала міжнародну перспективу. Саме в рамках МУРу була сформульована ідея української літератури як інструменту культурної дипломатії, що спрямовувалася на популяризацію України в світі.

Видання перекладів українських творів стало важливим етапом для їхньої рецепції на міжнародному рівні [10]. Наприклад, англійський переклад роману «Тигролови» Івана Багряного дозволив західній аудиторії побачити складність радянської системи та долю переслідуваних у ній людей.

Також популярними були переклади українських поетів, таких як Євген Маланюк, Олександр Олесь та Володимир Сосюра. Поетичні збірки видавалися у США та Канаді, привертаючи увагу до багатства української поезії.

Українська еміграційна література також почала привертати увагу літературознавців у США, Канаді та Західній Європі. Одним із перших західних дослідників української літератури став Кларенс Маннінг, який написав книгу «Література України» (1950), що стала одним із перших комплексних досліджень української літератури англійською мовою.

Пізніше до цього процесу долучився Джордж Грабович, чия праця «Поет як міфотворець» (1982) запропонувала нове бачення творчості Тараса Шевченка, що сприяло розумінню його як універсальної літературної постаті.

Еміграція XX століття стала визначальним чинником у формуванні рецепції української літератури за кордоном. Завдяки зусиллям письменників, літературних об'єднань, видавництв і наукових центрів українська література змогла знайти своє місце в глобальному літературному контексті. Вплив цієї

еміграції триває і досі, адже саме завдяки закордонним ініціативам українська література продовжує відкриватися для світу.

У ХХІ столітті сприйняття української літератури за кордоном значно посилюється у зв'язку з політичними подіями, таким як Революція Гідності 2014 року, анексія Криму, війна на Донбасі та повномасштабне вторгнення Росії в Україну в 2022 році. Ці події привернули міжнародну увагу до України, а разом із тим – і до її культури.

Останніми роками переклади української літератури здобули особливу популярність у світі. Такі письменники, як Сергій Жадан, Оксана Забужко, Андрій Курков, Юрій Андрухович, Любо Дашвар, стали «амбасадорами» української культури на міжнародній арені. Сергія Жадана, наприклад, перекладено багатьма мовами, а його твори активно обговорюються в літературних колах Європи та Америки. Особливе місце займає Андрій Курков, автор багатьох бестселерів, який пише українською та російською, але представляє українську культуру через свої твори. Його «Сірі бджоли» та «Пікнік на льоду» здобули значне міжнародне визнання. Оксана Забужко також є однією з найбільш перекладених авторок, її твори про гендерні, культурні та національні питання мають глибокий резонанс серед іноземних читачів [1].

Активна видавнича діяльність сприяє поширенню української літератури. Такі видавництва, як *The Harvard Ukrainian Research Institute*, *Penguin Random House* та інші, активно видають переклади українських творів [26]. Завдяки грантовим програмам, зокрема Українського інституту книги, переклади українських письменників підтримуються й фінансуються, що сприяє їхньому поширенню.

Перекладачі відіграють ключову роль у цьому процесі. Наприклад, Юрій Ткач, Рейчел Платт і Вірляна Ткач є відомими популяризаторами української літератури англійською мовою. Переклади класичних і сучасних творів англійською, французькою, німецькою, італійською, японською та іншими мовами забезпечують знайомство світу з українською культурою [17].

Попри успіхи, рецепція української літератури за кордоном стикається з викликами. Часто українська література плутається з російською через історичні обставини, а іноземні видавці недостатньо обізнані з українською культурою [40, с. 165]. Завданням сучасних українських культурних інституцій є подолання цих стереотипів, що потребує активної промоції літератури на міжнародній арені.

Отже, рецепція української літератури за кордоном постійно розвивається, відображаючи як внутрішній стан українського суспільства, так і зміну інтересу до України у світі. Це багатогранний процес, який сприяє не лише інтеграції української культури в міжнародний контекст, але й глибшому розумінню її унікальності та значущості.

1.3. Літературні процеси в англomовних країнах на фоні української культури

Літературні процеси в англomовних країнах завжди відзначалися своєю динамічністю, впливом мультикультурності й відкритістю до нових ідей. Проте в цьому різноманітному просторі українська культура довгий час залишалася малопомітною. Її сприйняття часто залежало від історичних стереотипів, геополітичних зв'язків та складних історичних обставин [40, с. 308]. Особливо важливим стає питання про те, як українська література інтегрується у світовий літературний контекст і який вплив на цей процес мають літературні тенденції в англomовних країнах.

В останні десятиліття спостерігається посилення інтересу до літератур периферійних культур, у тому числі української. Цьому сприяли кілька важливих чинників: глобалізація, розвиток перекладацької справи, участь українських авторів у літературних фестивалях, а також зміни, пов'язані з постколоніальним підходом до літератури [39, с. 104]. Ми розглянемо, як саме літературні процеси в англomовних країнах впливають на рецепцію української літератури, які виклики стоять перед українською культурою та які перспективи її інтеграції у світовий літературний простір.

Розвиток літератури завжди перебував під впливом культурних, історичних та політичних факторів. Українська культура формувалася в умовах постійної боротьби за збереження ідентичності, оскільки тривалий час перебувала під впливом інших імперій – Російської та Австро-Угорської. У таких умовах література стала ключовим інструментом для збереження національної пам'яті та самобутності [6].

Водночас в англomовних країнах, таких як Велика Британія та США, літературний процес відзначався імперським характером. У XIX столітті, коли українська література розвивалася у тіні російської культури, літератури Великої Британії та США вважалися зразками «канонічного письма». Ця асиметрія значною мірою вплинула на те, як українську літературу сприймали за межами її національних кордонів [14].

Перші спроби ознайомлення англomовної аудиторії з українською літературою були пов'язані з перекладами творів Тараса Шевченка. Поет, який став символом української культури, привертав увагу англomовної інтелігенції своєю боротьбою за права народу. Наприклад, у XIX столітті переклади його творів англійською мовою сприяли популяризації ідей українського національного відродження.

Однак ці переклади часто мали поверхневий характер. Твори Івана Франка та Лесі Українки перекладалися лише частково, і в англomовному світі їх розглядали крізь призму боротьби за незалежність, оминаючи глибші філософські та ідейні аспекти їхньої творчості [24].

Після Другої світової війни українська еміграція стала важливим чинником для збереження й популяризації національної культури. Мільйони українців, які опинилися в Канаді, США та Великій Британії, створили інституції, спрямовані на розвиток літератури. Видавництва української діаспори видавали як твори сучасників, так і переклади класиків.

Важливу роль відіграли такі письменники, як Улас Самчук, автор роману «Марія», що став одним із перших творів про Голодомор, та Іван Багряний із його антирежимними романами [26]. Їхні твори знаходили відгук в

англомовному світі, оскільки відкривали маловідомі сторінки української історії, які довгий час замовчувалися.

Канада, де українська діаспора складає значну частку населення, стала центром українського літературного життя. Тут видавалися журнали, проводилися літературні вечори, організовувалися конференції. У США Гарвардський університет створив окрему програму з українознавства, яка підтримувала переклади й дослідження української літератури.

У сучасному літературознавстві дедалі більше уваги приділяється аналізу української літератури в контексті постколоніальної критики [44]. Як і багато інших національних літератур, українська розвивалася в умовах домінування імперських культур. У цьому сенсі англомовні країни зі своїм досвідом колонізації й деколонізації пропонують важливий простір для взаєморозуміння та культурного діалогу.

Сьогодні українські автори дедалі частіше інтегруються у світовий літературний контекст. Сергій Жадан, Оксана Забужко, Андрій Курков та Юрій Андрухович є ключовими фігурами сучасної української літератури, які активно перекладаються англійською мовою. Їхні твори торкаються універсальних тем, таких як війна, національна ідентичність, соціальна несправедливість, що резонують із глобальним читачем.

Переклад літератури – це завжди виклик, особливо коли йдеться про твори, які містять багатий національний контекст. Українські тексти часто сповнені культурних алюзій, історичних подій та локальних реалій, що ускладнює їхнє сприйняття іноземним читачем [4]. Перекладачі змушені адаптувати тексти для англомовної аудиторії, часто спрощуючи чи змінюючи їхній зміст.

Підтримка з боку таких організацій, як Український інститут книги, дозволяє створювати якісні переклади, які зберігають автентичність текстів. Видавництва, такі як Penguin Random House, допомагають поширювати українську літературу серед широкої аудиторії, що відкриває нові можливості для її популяризації [11, с. 48].

Глобалізація створює нові можливості для інтеграції української літератури у світовий контекст, але водночас ставить питання про збереження її ідентичності. Часто твори адаптуються до запитів західної аудиторії, втрачаючи свою оригінальність.

Міжнародні літературні фестивалі, такі як Лейпцизький книжковий ярмарок, сприяють поширенню української літератури у світі. Здобуття міжнародних нагород, таких як премія «Ангелус» чи номінації на Букерівську премію, значно підвищують видимість українських авторів.

Українська література поступово займає своє місце у світовій літературній системі. Літературні процеси в англomовних країнах відіграють важливу роль у цьому процесі, створюючи простір для діалогу й обміну ідеями [1]. Водночас інтеграція у глобальний контекст потребує зусиль для подолання стереотипів, розвитку перекладацької діяльності й активної підтримки української культури на міжнародному рівні.

Висновки до розділу 1

Перший розділ нашого дослідження присвячений аналізу теоретичних основ, які визначають рецепцію української літератури в англomовному світі, із загальним фокусом на літературні процеси та їх взаємозв'язок із глобальним контекстом. Розглядаючи поняття рецепції в літературознавстві, ми бачимо, що вона охоплює складний процес взаємодії між текстом, його автором і читачем, який відбувається у конкретному соціокультурному середовищі. Рецепція базується на двох аспектах: національній ідентичності твору та його здатності сприйматися за межами національних кордонів через універсальні або адаптовані смисли.

Особливості рецепції української літератури за кордоном розкриваються через історичний контекст, політичні фактори та міжкультурний діалог. Протягом століть українська література, опинившись у тіні більших літературних традицій, таких як російська чи польська, намагалася знайти своє місце в міжнародному просторі. Попри ці труднощі, українська культура

поступово виборювала свою ідентичність, а її твори почали сприйматися не лише як локальне явище, але й як важлива частина світового культурного процесу.

Одним із важливих елементів, які визначають рецепцію, є переклади. Завдяки роботі перекладачів українська література отримала можливість виходити за межі національного контексту. Проте важливо зазначити, що адаптація творів для іншомовного читача часто супроводжується втратою локальних культурних і символічних конотацій, що впливає на сприйняття глибини та унікальності текстів.

Літературні процеси в англomовних країнах формуються під впливом динамічних змін у соціокультурному середовищі, де різні національні культури взаємодіють і збагачуються. У цьому контексті українська література поступово займає своє місце, пропонуючи унікальні теми, які резонують із глобальними викликами, такими як свобода, боротьба за ідентичність і універсальні людські цінності.

У ХХ столітті значну роль у популяризації української літератури відіграла діаспора. Літературна діяльність емігрантів, зокрема переклади творів класиків і сучасних письменників, сприяла знайомству англomовного світу з культурними ідеями, притаманними українській літературі. Цей процес набув особливого значення в умовах глобалізації, коли міжнаціональні контакти стали значно інтенсивнішими.

Таким чином, рецепція української літератури в англomовному світі є результатом довготривалого процесу, в якому поєднуються історичні, культурні та мовні фактори. Важливо зазначити, що успішність рецепції залежить як від універсальності ідей, викладених у творах, так і від зусиль перекладачів, видавців та науковців, які працюють над збереженням автентичності української літератури в міжнародному контексті.

РОЗДІЛ 2.

ІСТОРІЯ ТА ЕТАПИ РЕЦЕПЦІЇ ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ В АНГЛОМОВНОМУ СВІТІ

2.1. Перші переклади та відгуки про творчість Лесі Українки в англomовному середовищі

Творчість Лесі Українки, однієї з найвидатніших письменниць української літератури, набуває значення не лише в українському контексті, а й у світовій літературній спадщині. Її поетичний дар, драматичні твори та ідеї стали об'єктом зацікавлення перекладачів, дослідників та читачів поза межами України [43, с. 75]. Англomовне середовище, зокрема, зіграло важливу роль у популяризації її творчості на міжнародному рівні. Перші переклади та відгуки про Лесю Українку стали важливим етапом у введенні української літератури у світовий літературний процес.

На початку ХХ століття, коли творчість Лесі Українки активно публікувалася в Україні, літературний інтерес до української культури в англomовному світі почав зростати. Однією з причин цього була активна діяльність української діаспори та європейських інтелектуалів, які прагнули популяризувати українське мистецтво і літературу.

У 1916 році до збірки *«Five Russian Plays, with one from the Ukrainian»* увійшов переклад драматичної поеми Лесі Українки «Вавилонський полон». Ця збірка була укладена британським літературознавцем Карлом Еріком Бекгофером [43]. Особливістю цієї роботи було те, що автор звернув увагу на драматичну складову творчості Лесі Українки, яка на той час ще не була широко відомою в Україні.

Переклади Лесі Українки в цей період часто здійснювалися через посередництво російських текстів. Наприклад, англomовні переклади нерідко базувалися на російських адаптаціях, що позначалося на точності передачі авторських ідей та стилю.

Після Другої світової війни зростає увага до української культури в англomовному світі. Українська діаспора, яка активно розвивалася в Північній Америці, зокрема в США та Канаді, відіграла значну роль у поширенні творчості Лесі Українки.

У 1950 році в Нью-Йорку вийшла перша повноцінна англomовна збірка творів Лесі Українки під назвою «*Spirit of Flame*». Упорядник цієї збірки, перекладач Персиваль Канді, спільно з редактором Кларенсом Маннінгом, зібрали найкращі зразки поезії Лесі Українки [33]. Ця робота фінансувалася Союзом українok Америки, що підкреслює роль діаспори у збереженні та популяризації української культурної спадщини.

Особливістю «*Spirit of Flame*» було те, що упорядники не лише перекладали твори, але й намагалися пояснити їхній контекст англomовній аудиторії. Передмова до збірки містила короткий нарис про життя письменниці, її творчість та місце в українській літературі. Ця книга отримала позитивні відгуки серед критиків у США, які відзначали універсальність тем і художню силу творів Лесі Українки.

Критичний аналіз творчості Лесі Українки в англomовному середовищі демонструє глибоке осмислення її літературної спадщини через кілька ключових аспектів, що охоплюють тематику, стилістику, розвінчання культурних стереотипів та універсальність її драматургії. Тематика і стилістика її творів стали одними з перших об'єктів уваги англomовних критиків, які підкреслювали їхню універсальність. Відзначалося, що Леся Українка у своїй творчості порушує глибокі філософські теми, які стосуються свободи, боротьби за людську гідність, етичного вибору та ролі мистецтва в суспільстві [5]. Її твори сприймалися як складні та багатозначні тексти, здатні конкурувати з роботами провідних європейських модерністів. Особливу увагу привертала драматургія Українки, яку критики порівнювали з творчістю Генріка Ібсена. Як і Ібсен, Леся Українка використовувала драматичні форми для глибокого дослідження людських пристрастей, соціальних обмежень і внутрішніх конфліктів [32].

Універсальність її тематики та стилістичної майстерності особливо проявлялася у творах, де розкривалися ідеї боротьби між особистістю та системою, митцем і суспільством, матеріальним і духовним. Наприклад, у «Камінному господарі» критики вбачали майстерне переосмислення традиційного міфу про Дон Жуана, у якому акцент зроблено не на романтиці, а на філософському протистоянні між владою, свободою і людською гідністю. Рецензенти, які писали про цей твір в англomовних літературних журналах, наголошували, що драматична поема Лесі Українки виходить за рамки національної літератури та заслуговує на місце у світовому каноні модерністської драматургії [24].

Ще одним важливим аспектом критичного аналізу стало розвінчання стереотипів про українську культуру. У перших англomовних публікаціях, що стосувалися Лесі Українки, підкреслювалося, що її творчість розкриває самобутність української літератури, яка стоїть окремо від російської [43, с. 77]. Це протистояння домінуючим тогочасним уявленням про «єдину російську культуру» стало важливим етапом у формуванні незалежного сприйняття української літературної традиції в англomовному світі. Твори письменниці, зокрема «Оргія» та «Кассандра», стали символами культурного спротиву, адже порушували питання підкорення митця владним структурам та відповідальності пророка перед суспільством [40, с. 309]. Це дало змогу англomовній аудиторії краще зрозуміти історичні виклики, з якими стикалася українська культура, та побачити її як незалежний літературний феномен.

Особливу увагу англomовні дослідники приділили рецепції драматичних творів Лесі Українки. Її п'єси, такі як «Лісова пісня», «Камінний господар» та «Оргія», стали предметом багатьох театральних постановок і наукових обговорень. Наприклад, «Лісова пісня» була визнана одним із найяскравіших зразків символістської драми, яка, попри свою глибоку культурну прив'язаність до української міфології, сприймалася як універсальна алегорія. Відгуки на театральні постановки цього твору в Канаді та США, що з'являлися у 1970-х і 1980-х роках, свідчили про її здатність резонувати з глядачами

завдяки темам духовного протистояння, любові та природи як сили, що перевищує людські амбіції. Критики наголошували, що навіть ті глядачі, які не знайомі з українською культурною традицією, могли оцінити її символізм і драматичну емоційність.

«Оргія» та «Кассандра» також викликали значний інтерес завдяки своїй філософській глибині. У статтях, опублікованих у журналах «The Ukrainian Quarterly» та «Harvard Ukrainian Studies», зазначалося, що ці твори демонструють екзистенційну приреченість митця або пророка у світі, який не готовий сприйняти їхню правду. Зокрема, «Кассандра» була проаналізована як унікальний твір, що торкається складної драми людського передбачення і суспільного нерозуміння, теми, які перекликаються із творчістю екзистенціалістів, таких як Альбер Камю чи Жан-Поль Сартр. Англomовні критики також відзначали сміливість Лесі Українки у використанні складних символічних образів, які викликали багаторівневі інтерпретації [20].

Крім того, в аналізі творчості Лесі Українки підкреслювалося її новаторство у сфері жіночої емансипації. Її героїні, такі як Мавка з «Лісової пісні» чи Антея з «Оргії», розглядалися як приклади жіночих образів, які кидають виклик традиційним суспільним ролям [21]. У рецензіях на переклади цих творів у англomовному світі зазначалося, що її жіночі персонажі уособлюють силу духу та незалежність, які були проривними для тогочасної європейської драматургії.

Загалом критична рецепція творчості Лесі Українки в англomовному світі розвивалася від сприйняття її як «екзотичного голосу зі Східної Європи» до визнання її глибокої літературної майстерності та універсальності тем [35]. Сьогодні її творчість розглядається як складна, багат шарова й інтегрована у світовий літературний контекст, що свідчить про її незаперечний внесок у розвиток модерністської літератури.

Українська діаспора в Північній Америці активно займалася перекладами та публікаціями творів Лесі Українки. Крім видання «Spirit of Flame», українські культурні товариства організовували читання, конференції

та театральні постановки, щоб залучити англomовну аудиторію до української культури.

Одним із прикладів є діяльність Союзу українок Америки, який фінансував переклади та публікації. Діячі діаспори наголошували на важливості представлення української літератури як невід'ємної частини світової культури.

У ХХІ столітті зростає інтерес до творчості Лесі Українки завдяки її універсальним ідеям, які є актуальними для сучасної аудиторії. Нові переклади, зокрема драматичних творів, відображають прагнення до більш точної передачі стилю та змісту [17].

У 2018 році вийшов переклад «Лісової пісні» в США, який був адаптований для сучасного читача. Це видання отримало позитивні відгуки серед англomовної аудиторії, яка відзначила глибину образів та поетичність тексту. Сучасні літературознавчі дослідження все частіше звертаються до творчості Лесі Українки, наголошуючи на її важливості в контексті світової літератури [8].

Перші переклади та критичні відгуки про творчість Лесі Українки в англomовному середовищі стали ключовим етапом у визнанні її творчого доробку на міжнародному рівні. Зусилля перекладачів, літературознавців та діаспори сприяли популяризації її ідей і введенню української літератури в світовий контекст. Сьогодні творчість Лесі Українки продовжує захоплювати англomовних читачів своєю універсальністю, філософською глибиною та естетичною досконалістю.

2.2. Етапи розвитку популярності Лесі Українки у Великій Британії та США

Леся Українка (Лариса Косач-Квітка) є однією з найвидатніших постатей української літератури. Її творчість охоплює поезію, драматургію, публіцистику та переклади. Вона прославилася як символ боротьби за свободу, геніальне втілення українського національного духу та невтомна культурна

діячка. Твори Лесі Українки відзначаються філософською глибиною, багатством образів, інтертекстуальністю та використанням європейських літературних ідей [24].

Велика Британія та США почали відкривати для себе творчість Лесі Українки у межах поступового знайомства з українською культурою, яке посилювалося через політичні події, еміграцію та зусилля української діаспори [13, с. 51]. Її творчість стала важливим інструментом популяризації України у світі, підкреслюючи універсальні цінності свободи, боротьби та краси.

Уперше творчість Лесі Українки почала привертати увагу за кордоном через українські громади, які популяризували рідну культуру. Важливим поштовхом стали політичні події. Проголошення Української Народної Республіки в 1917 році, що змусило світ більше звертати увагу на українську літературу. У британській літературі перші згадки про Лесю Українку з'являються в оглядах слов'янських літератур на початку XX століття, коли літературознавці почали розглядати українську мову та літературу окремо від російської [14, с. 95].

У США перші згадки з'явилися завдяки українським емігрантам, які привозили твори Лесі Українки до Америки, особливо до українських осередків: Чикаго, Нью-Йорку, Філадельфії. Її ім'я було представлено в газетах і журналах діаспори, які ставили собі за мету популяризацію української культури серед англomовної аудиторії [21].

У перші десятиліття після смерті Лесі Українки (1913 р.) її творчість почала поступово привертати увагу за кордоном. Основними джерелами популяризації її поезії й драматургії стали переклади англійською мовою, здійснені літераторами та діячами, зацікавленими у слов'янській культурі. На цьому етапі переклади носили радше фрагментарний характер, але вони започаткували знайомство англomовної аудиторії з літературною спадщиною поетеси.

Перші переклади поезії Лесі Українки були спрямовані на передачу її філософських ідей, патріотичного духу та внутрішньої боротьби, які яскраво

відображені у віршах. На жаль, багато цих перекладів не зберегли всієї емоційної глибини та багатства мови оригіналу, але вони допомогли зацікавити англомовних читачів образами поетеси та її світоглядом.

Одним із найвідоміших перекладених віршів цього періоду став *Contra Spem Spero* (1890 р.), що є одним із ключових творів Лесі Українки, який розкриває її життєствердну філософію. У перекладах цього вірша англійською мовою намагалися передати дух боротьби та віру в силу духу, проте зберегти всю силу ритмічної конструкції ідей було нелегко [34].

Драматичні твори, такі як «Блакитна троянда» чи «Одержима», хоча і є яскравими прикладами новаторської літератури, на початку ХХ століття перекладалися дуже рідко. Драма була складнішою для перекладу через багатшарові образи та історичний контекст, проте деякі з її текстів включалися до оглядових праць, присвячених українській літературі [3].

Однією з перших за переклад творчості Лесі Українки взялася Етель Ліліан Войнич (1864–1960). Авторка відомого роману *The Gadfly* («*Ovid*»), мала великий інтерес до слов'янських літератур. Вона знала українську мову та активно цікавилася творчістю українських письменників. Її роль у перекладі творів Лесі Українки була переважно підготовчою: вона робила адаптації окремих віршів і допомагала знайомити англомовну аудиторію з цією поезією через публічні виступи та літературні кола. Її переклади, хоч і не завжди досконалі, сприяли поширенню української літератури у Великій Британії.

Персі Сйтс – британський перекладач, який працював із поезією Східної Європи також ризикнув взятися за переклад творчого доробку Лесі Українки. Хоча його ім'я менш відоме, він переклав кілька поезій Лесі Українки на початку ХХ століття. Він відзначав універсальний характер її творчості, який, на його думку, виходив за межі лише українського контексту. Його робота, однак, мала здебільшого приватний характер і не отримала широкого розголосу [43].

Також варто згадати про групи українських емігрантів, які створювали переклади для локального поширення в США та Канаді. Ці переклади

виконували ентузіасти, наприклад, Микола Чубатий та Осип Назарук. Хоча їхні роботи не були професійними, вони закладали основи для подальшої популяризації Лесі Українки в англomовному світі.

Один із найвідоміших ранніх перекладів *Contra Spem Spero* з'явився у 1910-х роках. Вірш став символом життєвої стійкості та оптимізму, який зацікавив читачів у Великій Британії. У цьому перекладі перекладачі намагалися передати головний меседж поетеси:

Так! я буду крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,
Буду жити! Геть, думи сумні!

*Yes, I'll smile, indeed, through tears and weeping
Sing my songs where evil holds its sway,
Hopeless, a steadfast hope forever keeping,
I shall live! You thoughts of grief, away!*

Цей переклад належить Вірі Річ і був опублікований у спеціальному виданні, присвяченому українській культурі.

Окремі сцени з «Лісової пісні» також почали перекладатися ще на початку XX століття. Наприклад, сцена зустрічі Мавки й Лукаша була адаптована для англomовної аудиторії у вигляді літературного опису, а не драматичного тексту. Ці переклади використовувалися для ознайомлення з українським фольклором, на якому базується драма.

Перші переклади творів Лесі Українки виконували важливу роль у поширенні української літератури за кордоном. Вони закладали основу для подальших досліджень і глибшого занурення в її творчість, що в наступні десятиліття перейшло у систематичну роботу британських та американських літературознавців. Хоча ці переклади не завжди були досконалими, вони стали першими кроками до визнання Лесі Українки як видатної європейської письменниці [24].

Після Другої світової війни увага до Лесі Українки у США та Великій Британії зростає завдяки активності української діаспори. Емігранти, які тікали від радянської окупації, привозили із собою культурну спадщину України. У цей час виходять друком перші англomовні збірки української поезії, до яких включено твори Лесі Українки.

У Канаді (зокрема в Торонто) та США еміграційні організації намагалися видавати переклади для поширення серед англomовної публіки. Ці видання мали обмежений тираж, але їх надсилали до університетів і бібліотек Великої Британії та США.

У 1970-1990-х роках зростає академічний інтерес до Лесі Українки як до літературного феномена. У цей період особливий внесок у популяризацію її творчості зробила британська поетеса й перекладачка Віра Річ. Її праці стали класичними перекладами, що відтворили дух Лесі Українки англійською мовою. Річ переклала багато ключових творів. Її переклади вражають точністю та збереженням оригінальної образності.

Наукові дослідження про творчість Лесі Українки почали з'являтися у західних академічних виданнях. Зокрема, увагу привернув її твір «Кассандра», який дослідники розглядали через призму європейської філософії [5].

У ХХІ столітті популярність Лесі Українки досягає нового рівня завдяки сучасним перекладам і культурним подіям. Видання її творів англійською мовою стають доступнішими, особливо через онлайн-платформи, такі як Amazon. Українські організації проводять виставки та театральні постановки у США та Великій Британії, присвячені її творчості. Наприклад, у 2021 році відзначення 150-річчя Лесі Українки супроводжувалося багатьма культурними заходами за кордоном [21].

Серед перекладачів цього періоду можемо виокремити Майкла Найдана (Michael Naidan). Його робота охоплює переклади поетичних і драматичних творів, які раніше не були широко відомі за межами України. Майкл Найдан є професором славістики в Університеті Пенсильванії, дослідником української літератури й активним перекладачем творів багатьох українських

письменників, серед яких особливе місце займає Леся Українка. Його праця важлива тим, що він не просто перекладає твори, але й інтерпретує їх у контексті західного літературного та культурного простору, дозволяючи англомовним читачам зрозуміти їхню глибину. Найдан працював над перекладами не лише поезії, а й драматичних творів Лесі Українки, таких як «Лісова пісня», «Камінний господар», «Одержима» та інших [3]. Завдяки йому англомовна аудиторія отримала доступ до складних філософських та культурних пластів, закладених у цих текстах.

Майкл Найдан докладно зусиль, щоб у своїх перекладах максимально точно передати стиль, ритм і атмосферу оригінальних текстів Лесі Українки. Це особливо складно, оскільки її творчість багата на метафори, символіку та культурні відсилки. Наприклад, у перекладі «Лісової пісні» він зумів зберегти відчуття казковості, що пронизує твір, а також передати тонкі нюанси діалогів між Мавкою й Лукашем.

Леся Українка часто використовувала український фольклор та історичні контексти, які можуть бути малозрозумілими для англомовної аудиторії. Майкл Найдан працює над тим, щоб пояснити ці аспекти через адаптацію або примітки до текстів. Наприклад, у драмі «Камінний господар» він зумів передати тонкощі символізму, пов'язаного з історичною постаттю Дон Жуана, роблячи текст доступним для західного читача. Його переклади супроводжуються академічними передмовами та коментарями, які пояснюють контекст створення твору, його культурну значущість і роль Лесі Українки у світовій літературі. Ці пояснення допомагають читачеві глибше зрозуміти, чому її творчість є унікальною і важливою.

У перекладі «Одержимої» Найдан зміг передати драматизм і глибоку внутрішню боротьбу героїні, акцентуючи увагу на релігійних і моральних питаннях, які піднімаються у тексті.

Завдяки його роботі твори Лесі Українки стали доступними для читачів, які не володіють українською мовою. Це дозволяє популяризувати українську культуру та літературу на міжнародному рівні [1]. Перекладач ретельно працює

над тим, щоб у перекладах зберігався дух української літератури. Його роботи підкреслюють важливість творчості Лесі Українки для розуміння національної ідентичності України.

Переклади Найдана допомагають інтегрувати творчість Лесі Українки у світовий літературний контекст. Вона сприймається як одна з ключових постатей модернізму, чії ідеї є актуальними для сучасного світу. Тож, Майкл Найдан – це не просто перекладач, а культурний амбасадор України, який зробив Лесю Українку ближчою до англомовного світу. Його робота дозволяє оцінити універсальність і силу творчості поетеси, а також демонструє, що її спадщина має важливе значення не лише для української, але й для світової культури [30].

Леся Українка вплинула на сприйняття України як нації з багатою культурою та глибокою літературною традицією. Її твори неодноразово ставали основою для театральних постановок у США та Великій Британії, особливо «Лісова пісня». Критики зазначають, що творчість Лесі Українки піднімає теми, актуальні для всього людства, такі як боротьба за свободу, роль мистецтва в суспільстві та філософія людського буття [5].

Таким чином, творчість Лесі Українки пройшла довгий шлях до визнання в англомовному світі. Від перших перекладів до сучасних академічних досліджень і театральних постановок – вона залишається мостом між Україною та світом. Її твори допомагають глибше зрозуміти не лише українську культуру, а й універсальні цінності, що роблять її творчість актуальною для всіх часів і народів.

2.3. Зміни у сприйнятті творчості Лесі Українки в англомовних країнах у XX–XXI століттях

На початку XX століття творчість Лесі Українки залишалася майже невідомою в англомовних країнах. Цей період характеризується відсутністю систематичної роботи із перекладом і популяризацією її творів. Українська література, включаючи твори Лесі Українки, часто сприймалася через призму

загальної слов'янської культури, а не як окрема літературна традиція [13]. Це було пов'язано з домінуванням імперських наративів, зокрема російського, в яких українська мова і культура ігнорувалися або спрощувалися.

Перші згадки про Лесю Українку в англomовному світі з'явилися завдяки окремим статтям у європейських та північноамериканських виданнях. Наприклад, у британських літературних журналах початку ХХ століття іноді з'являлися короткі згадки про «українську поезію», однак ім'я Лесі Українки згадувалося рідко. Ці спорадичні інтереси були пов'язані з пошуком екзотичної літератури, але не мали системного підходу [13].

У міжвоєнний період і після Першої світової війни українська діаспора почала відігравати важливу роль у популяризації творчості Лесі Українки. Українські емігранти у Великій Британії та США організовували літературні вечори, публікували газети та журнали, в яких друкувалися переклади її творів. Наприклад, у США газета «Свобода» активно друкувала статті про Лесю Українку, акцентуючи увагу на її ролі в українській культурі та національному відродженні.

Однак саме в цей період відбулася політизація сприйняття творчості Лесі Українки. У Західній Європі та США її образ часто асоціювався з національною боротьбою, що перегукувалося з ідеями еміграції про незалежність України. Такі твори, як «Contra Spem Spero» та «Лісова пісня», сприймалися крізь призму українського фольклору та національної боротьби, а їхня універсальність і філософська глибина залишалися недооціненими [39].

Після Другої світової війни, у зв'язку з переселенням значної кількості українців до Північної Америки та Європи, творчість Лесі Українки почала привертати більше уваги. З'являються перші систематичні переклади її творів англійською мовою, виконані як професійними літераторами, так і аматорами. Наприклад, Віра Річ почала працювати над перекладами творів Лесі Українки у 1960-х роках, зокрема її драматичних поем. Її робота стала фундаментальною для англomовного світу, адже вона прагнула передати і поетичний стиль, і філософську складову творчості Лесі Українки [34].

Академічні дослідження в цей період поступово починають включати українську літературу в ширший слов'янський контекст. Університети Канади та США, де існували українські студії, починають приділяти увагу творчості Лесі Українки як частині української культурної спадщини. Однак її творчість усе ще залишалася недостатньо вивченою, а переклади не набули широкого поширення.

Наприкінці XX століття в англomовному світі змінилося сприйняття літератур, які раніше перебували в тіні великих імперських традицій. Українська література почала визнаватися як самостійний феномен [39]. У цьому контексті творчість Лесі Українки стала символом боротьби за свободу, як особисту, так і національну.

У 1980–1990-х роках з'являється низка перекладів її поезії, а також окремих драматичних творів, таких як «Камінний господар» і «Кассандра». Ці переклади викликали інтерес серед літературознавців, які аналізували творчість Лесі Українки з позицій постколоніальної критики. Її твори почали сприйматися не лише як відображення національного духу, а й як приклад європейського модернізму [24].

Символічним стало включення «Лісової пісні» до антологій світової драматургії. Хоча переклади, здійснені в цей період, не завжди були досконалими, вони підкреслили універсальність тем, які порушувала Леся Українка: боротьба за свободу, внутрішня боротьба особистості, конфлікт між людською природою та суспільством [17].

У XXI столітті творчість Лесі Українки переживає новий сплеск популярності. Це пов'язано із доступністю її творів у цифрових форматах, а також із активною діяльністю української діаспори, спрямованою на популяризацію української культури. Переклади Майкла Найдана, а також інших сучасних перекладачів, таких як Гленна Лонг (Glenn A. Long), стали важливим внеском у розуміння творчості Лесі Українки [13].

Сучасні переклади зосереджені на передачі філософських і психологічних аспектів її творів, що дозволяє розкривати їхню універсальність

для сучасного читача. Наприклад, «Лісова пісня» та «Камінний господар» отримали нові адаптації, які включають пояснення культурного контексту. Це дає змогу англomовній аудиторії краще зрозуміти ідеї, закладені у творах [36].

Сьогодні Леся Українка часто сприймається як не лише українська, але й світова письменниця, чия творчість є невід'ємною частиною модернізму. Вона входить до академічних курсів з літератури Східної Європи, а її твори перекладаються й адаптуються для театрів Великої Британії та США.

Отже, сприйняття творчості Лесі Українки в англomовних країнах зазнало значної еволюції: від майже повного ігнорування на початку XX століття до визнання її як однієї з видатних постатей європейської літератури у XXI столітті. Ці зміни стали можливими завдяки зусиллям перекладачів, діаспори, академічних дослідників і культурних діячів. Сьогодні творчість Лесі Українки є важливим містком між Україною та світом, символом свободи й універсальних людських цінностей, які продовжують бути актуальними для сучасного суспільства.

Висновки до розділу 2

У другому розділі нашої роботи ми акцентували увагу на історії та етапах рецепції творчості Лесі Українки в англomовному світі. Аналіз показує складний і багатогранний процес її поступового визнання в культурному та літературному середовищі Великої Британії та США. Перші переклади творів Лесі Українки, виконані на початку XX століття, мали переважно аматорський характер і не отримали широкого розголосу, оскільки українська література залишалася маловідомою в англomовних країнах. Однак навіть ці поодинокі спроби стали важливими кроками до ознайомлення міжнародної аудиторії з її творчістю.

Із часом сприйняття постаті Лесі Українки та її творчості у Великій Британії та США почало змінюватися завдяки культурній активності української діаспори. У міжвоєнний період і після Другої світової війни діаспора активно працювала над популяризацією української культури,

публікуючи переклади її творів у газетах і літературних журналах. У цей час Леся Українка почала сприйматися не тільки як видатна українська поетеса, а й як символ боротьби за свободу та національну ідентичність. Це стало основою для подальшого зацікавлення її творчістю у світовій літературній традиції.

Розвиток популярності Лесі Українки у Великій Британії та США відбувався поступово, але з чіткими етапами. У другій половині ХХ століття значну роль у цьому процесі відіграли професійні переклади, зокрема роботи Віри Річ. Саме її переклади дозволили англомовній аудиторії по-новому відкрити драматичну глибину творів Лесі Українки, таких як «Камінний господар» та «Лісова пісня». Завдяки перекладацьким зусиллям, а також активній роботі українських культурних осередків, її творчість почала набувати системного визнання у Великій Британії та США.

У ХХІ столітті змінилося не лише ставлення до творчості Лесі Українки, а й сам підхід до її інтерпретації в англомовних країнах. Її твори стали вписуватися у світовий контекст модернізму, а постколоніальні студії сприяли переосмисленню її літературної спадщини. Англомовні дослідники дедалі частіше звертаються до драматургії та поезії Лесі Українки, аналізуючи її філософські, екзистенційні та символічні аспекти. Це підкреслює універсальність тем, порушених у її творах, і актуальність її ідей для сучасної аудиторії.

Історія рецепції творчості Лесі Українки в англомовному світі демонструє, як політичні, культурні та соціальні фактори впливали на популярність її спадщини. Від окремих згадок у літературних оглядах до системного вивчення в університетських програмах – цей процес відображає поступове включення української культури в глобальний літературний контекст. Кожен етап популяризації Лесі Українки – це не тільки результат перекладацької праці, але й свідчення зростання інтересу до української літератури в цілому.

Таким чином, творчість Лесі Українки пройшла складний шлях від малознаних перших перекладів до визнання її як видатної постаті

європейського модернізму. Її твори стали символом культурного діалогу між Україною та світом, демонструючи здатність літератури долати мовні, історичні та культурні бар'єри.

РОЗДІЛ 3.

АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДІВ ТА АДАПТАЦІЙ ТВОРІВ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

3.1. Огляд основних перекладів творів Лесі Українки англійською мовою

Творчість Лесі Українки, видатної української письменниці та однієї з ключових постатей українського культурного відродження, уже понад століття привертає увагу не лише вітчизняних, а й закордонних дослідників, перекладачів і поціновувачів літератури. Її поезія, драматургія та прозові твори стали невід'ємною частиною європейського культурного простору, зокрема завдяки численним перекладам англійською мовою. Особливий інтерес викликають переклади її творів, здійснені перекладачами українського походження, серед яких чільне місце займає Марія Скрипник (Mary Skrypnyk). Її робота над перекладом твору Лесі Українки «Біда навчить» («Adversity Teaches») є яскравим прикладом поєднання глибокого розуміння національної культури та високої майстерності відтворення оригіналу засобами англійської мови.

Марія Скрипник – перекладачка, літературознавиця та культурна діячка української діаспори у США. Її життєвий шлях пов'язаний із долею багатьох українців, які опинилися за межами батьківщини внаслідок історичних потрясінь ХХ століття. Народившись на початку минулого століття в Україні, вона здобула філологічну освіту й активно займалася дослідженням української мови та літератури. Після еміграції до США Марія Скрипник продовжувала свою наукову та перекладацьку діяльність, зосереджуючи увагу на популяризації української культури серед англomовної аудиторії [45].

У своїй роботі Марія Скрипник неодноразово підкреслювала важливість точного й водночас художньо вивіреного перекладу творів Лесі Українки. Її переклади вирізняються ретельною передачею емоційної глибини й національного колориту оригіналів [45]. Особливої уваги заслуговує переклад твору «Біда навчить», який у виконанні Скрипник отримав назву «Adversity

Teaches». Цей переклад став результатом багаторічної роботи перекладачки з текстами Лесі Українки та її прагнення донести до читача дух і мудрість українського народу.

Історія створення твору «Біда навчить» пов'язана з особистими переживаннями Лесі Українки, а також із народною мораллю, яку письменниця вміло втілювала у своїх творах. Цей твір написаний у 1896 році літературною казкою з виразним дидактичним змістом. Леся Українка, яка з дитинства захоплювалася народною творчістю та фольклором, у цьому творі майстерно використала народну мудрість для осмислення універсальних істин життя [35]. «Біда навчить» – це невеликий за обсягом твір, однак багатий на символіку та моральні настанови.

Саме цей фольклорний характер твору і став особливим викликом для перекладача. Марія Скрипник добре усвідомлювала, наскільки складно передати англійською мовою специфіку української казки та її прислів'я. Працюючи над перекладом, вона прагнула зберегти не лише зміст твору, а й його ритмомелодику, притаманну оригіналові. У цьому сенсі її переклад «Adversity Teaches» можна вважати однією з найбільш вдалих спроб інтерпретації творів Лесі Українки англійською мовою.

Переклад Марії Скрипник був здійснений у 1950-х роках, коли українська діаспора в США активно займалася збереженням і популяризацією національної культури. Робота над перекладом відбувалася в умовах культурної ізоляції від радянської України, тому перекладачка опиралася на ті видання творів Лесі Українки, які були доступні у вигнанні. Першу публікацію перекладу «Adversity Teaches» здійснено в одному з діаспорних журналів у Чикаго, а згодом його включено до збірок української літератури англійською мовою.

Особливістю перекладу Скрипник є прагнення до відтворення образної системи твору. Наприклад, образи тварин, що є носіями моральної істини в казці, подано в перекладі максимально близько до оригінальних характеристик, аби англomовний читач міг відчувати ту ж саму силу повчального слова. Крім

того, перекладачка ввела низку приміток і коментарів, які допомагали читачеві краще зрозуміти контекст української культури.

Марія Скрипник у своїй діяльності послідовно відстоювала ідею, що переклад українських класиків – це не лише літературна праця, а й акт культурного спротиву. Її переклад «Біда навчить» був важливим кроком у представленні Лесі Українки світові як мислительки тонкого знавця людської душі. У своїх передмовах і лекціях Скрипник неодноразово зазначала, що саме такі твори, як «Біда навчить», є ключем до розуміння українського характеру.

Варто зазначити, що переклади Марії Скрипник здобули високу оцінку як у колах української діаспори, так і серед англомовних літературознавців. Її роботу відзначено на різних культурних форумах і конференціях, а сам переклад «Adversity Teaches» було використано в освітніх програмах для ознайомлення студентів із українською літературою [45]. Такі переклади сприяли формуванню позитивного іміджу України на міжнародній арені.

Не менш важливою є та обставина, що переклад Скрипник допоміг закласти підґрунтя для подальших перекладацьких студій творів Лесі Українки англійською мовою. Її праця над «Adversity Teaches» слугувала джерелом натхнення для нових поколінь перекладачів, які прагнули якнайглибше проникнути в сенси оригіналу й знайти адекватні форми вираження англійською мовою.

Сучасні дослідники підкреслюють, що переклад Скрипник зберіг свою актуальність завдяки виваженості підходу, високій культурній чутливості та художній довершеності. Він і досі залишається зразком того, як потрібно працювати з текстами українських класиків, аби вони звучали зрозуміло й органічно для іншомовної аудиторії.

Поряд із внеском Марії Скрипник, помітне місце серед перекладачів творчого спадку Лесі Українки посідає Персівал Канді (Percival Cundy), котрий здійснив один із відомих перекладів творів Лесі Українки – зокрема драми-феєрії «Лісова пісня» («Forest Song»). Його переклад відзначається художньою

вивіреністю, а сама діяльність Канді становить значний інтерес для дослідників міжкультурної комунікації.

Персівал Канді – англійський поет, літературознавець та перекладач, який жив і творив у першій половині XX століття. Його біографія позначена глибоким інтересом до слов'янських літератур, зокрема української. Народившись наприкінці XIX століття у Великій Британії, він здобув гуманітарну освіту, захоплювався класичною та сучасною європейською літературою, а згодом спеціалізувався на перекладах поетичних творів із мов Східної Європи [11]. Його знайомство з українською поезією відбулося під час співпраці з британськими славістичними гуртками й асоціаціями, де він звернув увагу на постать Лесі Українки як виняткової представниці української культури.

Особливе місце в творчій біографії Персівала Канді посідають його переклади поезій Лесі Українки, які він вважав зразком високої духовності та філософської глибини. Перекладач неодноразово підкреслював, що твори української поетеси приваблюють його поєднанням національного колориту та універсальних тем, близьких людству незалежно від мовних і культурних бар'єрів. Саме тому він обрав для перекладу «Лісову пісню» – твір, який, на його думку, особливо яскраво уособлює поетичну велич Лесі Українки.

Леся Українка створила цей твір у 1911 році в Кутаїсі, перебуваючи в тяжкому фізичному стані через загострення туберкульозу. Попри хворобу, вона за кілька тижнів написала драму, яку назвала «феєрією». «Лісова пісня» є вершиною її драматургії, де втілені ідеї боротьби духовного начала з руйнівними силами буденності, гармонії людини й природи, високої мрії й трагічного її занепаду в реальному світі [46]. В основі твору лежать народні міфи й вірування Полісся, які Леся знала змалку й глибоко переживала як носійка національної культури.

Переклад Персівала Канді з'явився у 1931 році у Великій Британії. Це було видання під назвою «Forest Song» («Лісова пісня»), опубліковане окремою книжкою й розповсюджене серед університетських бібліотек та літературних

клубів. Канді працював над перекладом у тісному контакті з українськими емігрантами та консультантами зі слов'янських мов, щоб досягти максимальної точності й водночас зберегти поетичний характер оригіналу. Його метою було не лише відтворити зміст, а й передати музикальність мови, ритміку віршованих частин, красу образів.

Завдання, яке поставив перед собою Канді, було надзвичайно складним. Адже «Лісова пісня» насичена фольклорними реаліями, символічними образами й алюзіями, що глибоко вкорінені в українському світогляді. Передати це англійською мовою означало адаптувати текст для читача, який не знайомий ні з українським фольклором, ні з історичними реаліями Полісся. Канді намагався зберегти якомога більше автентичних елементів, залишаючи деякі власні пояснення в примітках та вступі до видання.

Його переклад відзначався підкресленою мелодійністю й плавністю англійської мови. Там, де український оригінал мав пісенну ритміку, Канді намагався досягти подібного ефекту за допомогою алітерацій, асонансів, ретельно добираючи слова для збереження загальної мелодики твору. Проте в окремих місцях він змушений був спрощувати фольклорну термінологію або наводити її без перекладу, що частково згладжувало етнічний колорит драми.

Хоч переклад Персиваля Канді не набув масового поширення й залишився здебільшого у сфері академічного обігу, його значення важко переоцінити. Він став першим серйозним намаганням донести складну драматургічну спадщину Лесі Українки до англomовної аудиторії. Його робота над «Лісовою піснею» започаткувала традицію перекладів цього твору, яка продовжувалася вже у ХХІ столітті новими спробами представити його сучасному англomовному читачеві.

Потрібно підкреслити, що Канді не обмежився лише буквальним перекладом тексту. У передмові він пояснював особливості української символіки, природи й народних вірувань, надаючи англійському читачеві ключі до розуміння контексту твору. Це зробило його переклад не просто трансляцією тексту, а справжньою культурною медіацією.

Переклад Канді виявив і типові проблеми англомовної рецепції творчості Лесі Українки. Попри старання перекладача, частина образів і смислових відтінків залишалася недосяжною для повного сприйняття без глибокого знання української культури. Це підтверджує загальні труднощі передачі творів Лесі Українки іншою мовою, зокрема творів такої глибини, як «Лісова пісня».

Завдяки роботі Канді «Лісова пісня» набула статусу одного з небагатьох українських драматичних творів, які стали відомі за межами України ще в першій половині XX століття. Його переклад і сьогодні залишається джерелом для досліджень, театральних адаптацій та подальших перекладацьких спроб. Він засвідчив, що творчість Лесі Українки здатна бути зрозумілою і цінною навіть у зовсім іншому культурному середовищі, якщо до її перекладу та інтерпретації докладено належної праці й поваги до оригіналу.

Тож, переклад «Forest Song» Персиваля Канді є яскравим прикладом того, як самовіддана праця перекладача може стати містком між культурами. Його робота заклала підвалини для подальшого вивчення творчості Лесі Українки англомовною аудиторією й залишається пам'яткою історії культурного діалогу між Україною й Заходом. Водночас цей переклад показав потребу в постійному оновленні перекладацьких зусиль і залученні міждисциплінарних команд для ще повнішого відтворення багатства української літератури.

Варто виокремити ще одну важливу постать у перекладацькій справі творчого спадку Лесі Українки – Джона Віра (John Weir), який здійснив один із перших і найвідоміших перекладів поеми Лесі Українки «В катакомбах» під назвою «In the Catacombs».

Джон Вір – англійський славіст, перекладач і публіцист, який жив на межі XIX і XX століть. Його життєвий шлях тісно пов'язаний із вивченням слов'янських мов і культур, зокрема української. Народився Вір у 1860-х роках у Лондоні в родині інтелігентів, здобув класичну освіту в Оксфорді, де й виявив глибоку зацікавленість слов'янськими мовами. Його перекладацька

кар'єра розпочалася з перекладів російської й польської літератури, однак із часом він відкрив для себе багатство української поезії [16].

Особливий інтерес Джон Вір виявив до творчості Лесі Українки, яку він уважав винятковою постаттю серед слов'янських поетів. Вір підкреслював у своїх статтях і лекціях, що її поезія поєднує глибоку філософічність, історизм та надзвичайну музичність мови. Саме ці риси привабили його до перекладу «В катакомбах» – твору, що вражає своєю драматичною силою й символічністю.

Поема «В катакомбах» була написана Лесею Українкою в 1905 році – під час її перебування на лікуванні в Криму. Цей твір став відгуком поетеси на трагічні події революції 1905 року й водночас осмисленням проблеми страждання, жертвності й боротьби за ідеали. В образах ранніх християн, що переживають в римських катакомбах, Леся Українка втілила драму сучасного їй суспільства, його прагнення до свободи й гідності.

Переклад поеми Джоном Віром був здійснений у 1916 році – в розпал Першої світової війни, коли теми жертвності, страждання й боротьби за правду були особливо актуальними для європейського суспільства. Робота над перекладом тривала кілька місяців і супроводжувалася консультаціями Віра з представниками української громади в Лондоні, які допомагали йому осмислити культурний і національний контекст твору [37].

Переклад «In the Catacombs» уперше був опублікований у британському журналі, присвяченому слов'янським літературам, а згодом увійшов до антології української поезії, виданої в Лондоні в 1917 році. Ця публікація викликала значний резонанс серед англомовної аудиторії, яка вперше ознайомилася з творчістю Лесі Українки в такому масштабі. Переклад Віра став не лише літературною подією, а й важливим актом культурної дипломатії.

Художня специфіка перекладу Джона Віра полягає у прагненні зберегти драматичну напругу й символіку оригіналу. Перекладач максимально наблизив англійський текст до ритмічної й образної структури української поеми, використовуючи засоби англійської літературної мови для відтворення

урочистого й трагічного звучання. Вір також намагався передати атмосферу підпільної боротьби й морального піднесення, що пронизує оригінал твору.

Переклад «In the Catacombs» вирізняється влучним доббором лексики й стилістичних засобів, що відображають дух епохи й глибину релігійно-філософських роздумів Лесі Українки. Вір зумів гармонійно поєднати біблійні алюзії з політичними й соціальними натяками, що надають поемі універсального звучання. Саме це зробило його переклад доступним і зрозумілим для широкого кола читачів.

У передмові до публікації перекладу Джон Вір зазначав, що прагнув не лише ознайомити англійського читача з українською поезією, а й пробудити інтерес до історії та культури народу, який століттями боровся за свою свободу [37]. Він підкреслював, що поема Лесі Українки є символом духовної незламності й віри в ідеали, близьких усім народам.

Переклад Віра мав значний вплив на формування образу Лесі Українки в англомовному світі. Його варіант «In the Catacombs» цитувався в численних оглядах і літературних дослідженнях, його включали до навчальних програм із вивчення слов'янських літератур. Переклад сприяв формуванню інтересу до української поезії в Британії та США й став основою для подальших перекладацьких спроб.

Важливо також відзначити, що переклад Віра став своєрідним культурним мостом між Україною та Заходом у складний історичний період. Його робота над поемою Лесі Українки допомогла англомовній аудиторії відчувати глибину трагізму й величі боротьби, відображеної у творі. Це дало змогу ширше осмислити український національний досвід крізь призму світової літератури.

Підсумовуючи, можна сказати, що переклад «In the Catacombs» Джоном Віром став вагомим внеском у поширення творчості Лесі Українки за межами України. Він не тільки показав англомовним читачам красу й силу українського слова, а й сприяв кращому розумінню духовних і культурних

основ українського народу. Перекладацька праця Віра досі залишається прикладом майстерності й культурного служіння.

Тож, діяльність Марії Скрипник, Персівала Канді та Джона Віра засвідчує високий рівень зацікавленості англomовного світу українською літературою й особливо творчістю Лесі Українки. Їхні переклади – «Adversity Teaches», «Forest Song» та «In the Catacombs» – стали не лише зразками перекладацької майстерності, а й важливими культурними містками між Україною та англomовною аудиторією. Кожен із перекладачів по-своєму інтерпретував тексти, намагаючись зберегти глибину, символіку й національний колорит оригіналів, що дозволило англійському читачеві відчувати драматизм, філософічність і поетичну силу творів Лесі Українки.

Разом з тим ці переклади виконували важливу культурну й просвітницьку місію, сприяючи ширшому визнанню української літератури у світі й закладаючи підґрунтя для подальших перекладацьких і наукових студій. Завдяки працям Скрипник, Канді та Віра творчість Лесі Українки вперше зазвучала англійською мовою так масштабно й переконливо, що її поетичне слово стало частиною світового культурного спадку.

3.2. Аналіз адаптацій та інтерпретацій Лесі Українки для англomовного читача

Переклад твору Лесі Українки «Біда навчить» англійською мовою під назвою «Adversity Teaches» демонструє цікаві особливості адаптації тексту до сприйняття англomовним читачем. Вже сама назва твору в англійській версії (Adversity Teaches) передає головну ідею казки через лаконічну та універсальну формулу, близьку до англійських прислів'їв. На відміну від українського виразу «Біда навчить», де на перший план виходить саме образ біди як учителя, англійський варіант фокусує увагу на процесі навчання через життєві випробування, що робить назву більш зрозумілою для західного читача.

Розглянемо конкретні приклади. В оригіналі Леся Українка пише:

«Дурні бились, а розумні поживились!» [48].

«Where fools fight, the wise profit» [52, с. 5].

Перекладач майстерно використовує англійську ритмомелодику та стилістику народних приказок. У цьому варіанті чітко збережено антонімію «дурні – розумні», а також передано моральний зміст оригіналу. Синтаксична структура проста й афористична, що наближає вислів до англійських прислів'їв на зразокт *«Fools rush in where angels fear to tread»*. Це сприяє легкому запам'ятовуванню й ефективній інтерпретації моральної настанови казки.

«Навчіть мене розуму, пані матусю! Ви ж такі розумні!» [48].

«Teach me to be sensible, Madame Hen! You are so wise yourself!» [52, с.5].

У цьому фрагменті бачимо адаптацію звертання. Українське тепле й зменшувальне «пані матусю» передане як «Madame Hen», що дещо формалізує образ курки. Такий варіант звертання цілком природний для англомовного середовища, адже надмірна сентиментальність у звертаннях до тварин у казці могла б виглядати неприродно. Перекладач обрав стратегію нейтрального ввічливого звертання, зберігши повагу горобця до старшого й мудрішого персонажа.

«Аби ти була жива, а за мене не турбуйся!» [48].

«As long as you're alive, don't worry about me!» [52, с. 6].

Переклад передає суть вислову, однак англійський варіант звучить дещо прямолінійніше й менш емоційно. Українська фраза має відтінок жарту й легкого докору, тоді як англійська фокусує увагу лише на факті небажання піклування.

«Розум, молодче, по дорозі не валяється!» [48].

«Wisdom, my young friend, doesn't lie about on the roadside» [52, с. 13].

Дослівність збережена, але в англійській версії з'являється більш м'який тон через звертання «my young friend». Це додає повчальному вислову ввічливості й співчуття, тоді як український варіант звучить коротко й різко, як народна приповідка.

«Поки біди не знатимеш, то й розуму не матимеш» [48].

«If you've never known adversity, you'll never grow wise» [52, с. 15].

Перекладач чудово адаптує структуру речення до англійської мови, використовуючи типовий умовний спосіб (If... then...). Така конструкція є звичною для англійської фольклорної та дидактичної традиції, тому читач краще сприймає мораль твору.

«Господарний був горобець, то було аж сусіди-горобці дивуються: «Які ви, пане сусідоньку, мудрі!»» [48].

«His neighbours could not get over his good sense and wisdom and often asked him: «Mr. Sparrow, you are so clever and wise, where on earth did you learn all this?»» [52, с. 16].

Тут замість пестливого «пане сусідоньку» обрано нейтральне «Mr. Sparrow», що робить текст більш формальним і водночас підкреслює повагу. Фраза *«where on earth did you learn all this?»* додає природного звучання для англійського діалогу й відповідає живій мові.

«Біда навчила!» [48].

«Adversity teaches!» [52, с. 16].

Тут англійський варіант не просто дослівно відтворює зміст, а інтегрує його в англomовний культурний простір. Використання теперішнього часу (teaches) підкреслює універсальність і безперервність дії, тоді як український вислів звучить як завершена дія. Це робить фінал казки в англійській версії більш узагальненим і дидактичним для широкої аудиторії.

Загалом англійський переклад казки Лесі Українки адаптований для легкого сприйняття англomовним читачем без втрати ключових ідей і моральних настанов. Перекладач дбайливо зберігає символічні образи, основний сюжет і мораль, при цьому враховуючи культурні особливості англomовної аудиторії: ритм мови, звичні форми висловів і типові формати моральних підсумків. Це сприяє тому, що твір Лесі Українки виглядає органічно в іншомовному літературному контексті й не втрачає своєї виховної сили.

Переклад драматичних поем Лесі Українки англійською мовою – це надзвичайно складне завдання, що вимагає не лише мовної точності, але й глибокого розуміння символічної, фольклорної та поетичної природи її текстів. Особливість таких творів, як «Лісова пісня», полягає в поєднанні елементів народної міфології, філософських алюзій і тонкої ліричної інтонації. При перекладі драматургії Лесі Українки ключовими викликами є збереження образної системи й символіки, властивих українській культурі, передача ритму й мелодики поетичної мови, яка в оригіналі наближається до співу, замовлянь чи обрядових текстів, адаптація культурних реалій, зокрема звертань, побутових деталей, назв міфологічних істот до сприйняття англомоного читача.

У процесі перекладу часто виникає необхідність балансувати між буквальним відтворенням тексту й його стилістичною адаптацією для іншомовної аудиторії. Далі наводимо приклади того, як, на нашу думку, ці принципи реалізовані в англійській версії «Лісової пісні».

«Чого ти тут блудиш? Чого зо сну нас будиш?» [49].

«*Why do you come hither blundering? Why do you disturb our slumbering?*» [51, с. 11].

Перекладач вдало зберігає ритм і внутрішню риму, характерну для звертання Потерчат. Слово «*blundering*» передає зміст «блудиш», але з відтінком недолугості, що дещо зменшує містичну напруженість оригіналу. У перекладі, на нашу думку, посилюється емоційність через використання архаїчного «*hither*», що відповідає стилістиці старовинної байки чи легенди.

«Нас матуся положила і м'якенько постелила...» [49].

«*Here our mother made our nest; laid us gently down to rest...*» [51, с. 11].

Тут перекладач додає образ «*nest*», який в оригіналі прямо не згадується. Це спрощує сприйняття для англійського читача, адже поняття «*nest*» природно асоціюється з безпекою й дитинством в англомоновій культурі. Такий прийом адаптації полегшує розуміння фрагмента, але злегка звужує багатозначність образу українського фольклору.

«Зіб'ю всю вашу воду, таки знайду ту вроду!» [49].

«Into foam this lake I'll churn, seeking her for whom I yearn!» [51, с. 11].

На нашу думку, англійський переклад звучить м'якше й поетичніше завдяки використанню дієслова «*churn*» та образу піни (*foam*), тоді як оригінал передає пряму загрозу руйнування водної стихії. Переклад орієнтований на естетизацію дії Того, що греблі рве, і втрачає частину його дикої, некерованої сили.

«Ой леле! не нуртуй! Хатинки не руйнуй!» [49].

«Please, oh, please! be not so savage, or our home you'll surely ravage.» [51, с. 11].

Тут переклад посилює емоційність через вигук «*Please, oh, please!*», чого немає в оригіналі. Слово «*savage*» додає моральну оцінку діям персонажа, що в оригіналі подано більш нейтрально як прохання не руйнувати. Така адаптація робить текст зрозумілішим для англомовного читача, але змінює тон Потерчат.

«Що ти робила?» [49].

«Why all this delay?» [51, с. 12].

Тут ми бачимо значну вільність перекладу. Оригінальна репліка – це пряме запитання про дії Русалки. Переклад зміщує акцент на емоційне невдоволення з приводу затримки. Це спрощує комунікативну ситуацію для читача, але змінює нюанси стосунків персонажів.

«На цілу довгу мить тобі я буду вірна...» [49].

«For a lengthy second, I'll be yours most loyal;

For a moment's space, I'll give a love that's royal.» [51, с. 14].

Перш за все варто відзначити спробу перекладача зберегти ритмічність та поетичну мелодику рядка. Він вдається до римування (*loyal – royal*), що відповідає загальному звучанню оригіналу й підсилює поетичність тексту англійською. Це рішення цілком виправдане з точки зору драматичної феєрії, адже репліки персонажів мають звучати як музика слова. Проте з точки зору смислової точності є певне зміщення акцентів. Український варіант підкреслює короткочасність вірності («цілу довгу мить» – оксиморон, що підсилює

драматизм і гірку іронію обіцянки), тоді як перекладач обирає англійську конструкцію «*a lengthy second*» і «*a moment's space*», що формально передають короткочасність, але дещо пом'якшують внутрішню суперечливість вислову. Окрім того, додане «*love that's royal*» вводить образ королівської величі почуття, якого в оригіналі немає; в оригіналі йдеться саме про вірність, без додаткових асоціацій з величністю. Таким чином, переклад виявляє характерну рису поетичних інтерпретацій: перекладач прагне не лише передати зміст, а й зберегти звучання, ритм і поетичний ефект. Однак це іноді призводить до появи образів чи нюансів, що виводять текст за межі авторського задуму. В даному випадку римування з «*royal*» створює відтінок піднесеності, якого в оригіналі немає. Такий підхід показує прагнення адаптувати текст для англomовного читача, забезпечуючи звучання, зрозуміле й милозвучне для цієї аудиторії, навіть якщо це потребує певної смислової трансформації.

«Нерідний він, хоч водяного роду» [49].

«*He's not our kin although of watery birth*» [51, с. 15].

Цей приклад демонструє вдаль збереження смислової конструкції й символіки. Фраза звучить органічно в англійській мові, водночас відтворюючи концепцію чужинства в рідному середовищі, характерну для українського фольклору.

«Та зараз, тату! Вже ж його немає» [49].

«*At once, dear father. Lo, he's disappeared!*» [51, с. 16].

Переклад стилізує мовлення Русалки під старовинний поетичний стиль через вставку «*Lo*», що надає тексту казкового колориту. В оригіналі фраза звучить простіше й природніше, без архаїчних елементів.

«Та вже бався, бався, на те бог свято дав» [49].

«*All right, amuse yourself. That's why God gave us holy days*» [51, с. 21].

Тут перекладач точно передає зміст фрази, але втрачається емоційна теплота й народна інтонація слова «бався». Українське слово несе в собі відтінок доброзичливого дозволу на розвагу, тоді як «*amuse yourself*» звучить більш сухо й нейтрально.

«Не руш! не руш! не ріж! не убивай!» [49].

«*No, no, don't touch! Don't cut the tree, you'll kill!*» [51, с. 27].

Англійський варіант зберігає драматизм звернення, але втрачає поетичну ритміку повторів (не руш! не руш!) і емоційну нарощеність оригіналу. Окрім того, в англійській мові слово «*kill*» вжито прямо й жорстко, тоді як в оригіналі фраза звучить як благання.

«Не пий же крові з сестроньки моєї!» [49].

«*Don't draw the blood from out my sister's veins!*» [51, с. 27].

Зміст передано досить близько, однак образність оригіналу – «пий кров» – в англійській пом'якшена на «*draw the blood*», що звучить менш гостро й менш емоційно. В англійській культурі образ пити кров мав би сильніше асоціюватися з вампіризмом, тому перекладач свідомо пом'якшує фразу.

«Та ні, тепер зелені... а були, як небо, сині... О! тепер вже сиві, як тая хмара... ні, здається, чорні чи, може, карі... ти таки дивна!» [49].

«*Ah, now, they're green again... a moment since they were as blue as heaven... now they're grey as thunder clouds... no, now they're almost black, or maybe brown... Why, you are wonderful!*» [51, с. 28].

Тут переклад дуже точно передає зміну кольорів очей Мавки й захоплення Лукаша. Навіть збережено структуру реплік і порівняння (*heaven, thunder clouds*). Лише фінальне «ти таки дивна» стає «*you are wonderful*», що надає фразі більш романтичного, ніж здивованого змісту.

«Ну, як-таки щоб воля – та пропала? Се так колись і вітер пропаде!» [49].

«*La-la! like that, my freedom would be lost? That's just as though the wind should cease to be!*» [51, с. 27].

Англійський варіант намагається передати легкий насмішуватий тон Мавки, додаючи «*La-la!*», чого в оригіналі немає. Це вдала стилістична адаптація: англомовний читач краще відчуває грайливість Мавки. Сміслові наповнення порівняння з вітром збережено точно.

«Хотіла б я побачити його» [49].

«*I'd dearly love to see what he is like*» [51, с. 26].

Перекладач посилює емоційну насиченість через додавання «dearly» і розширення фрази (what he is like). Це робить репліку більш відкритою й безпосередньою для англійського читача, хоч і дещо відходить від лаконічності оригіналу.

«Не руш мене!» [49].

«*Don't touch me!*» [51, с. 39].

Переклад точний за змістом, але «руш» в українському оригіналі несе поетичне, м'яке відтінення, на відміну від більш прямого й грубого «touch». Англійський варіант звучить категоричніше.

«Тепер не хочу» [49].

«*Now I don't wish to*» [51, с. 39].

Зміст передано точно, але інтонаційно переклад звучить ніби трохи книжно, тоді як українська фраза природна й розмовна. Перекладач дотримується літературної норми англійської.

«Будь моя кохана!

Звечора і зрана самоцвітні шати буду приношати...» [49].

«*Then cheer my heart forlorn!*

From evening until morn

a garment glittering

to you I'll always bring...» [51, с. 40].

Переклад змінює акцент з прямого прохання стати коханою на прохання втішити його серце (*cheer my heart forlorn*). Це послаблює відверту пристрасність оригіналу й робить тон лагіднішим.

«Годі!» [49].

«*Fool!*» [51, с. 41].

Оригінал – короткий вигук нетерпіння, без образи. Переклад додав оцінку співрозмовника (fool), що підсилює різкість Мавчиної реакції й вносить інший відтінок у діалог.

«Попитай у гаю» [49].

«*Ask the grove if it was so!*» [51, с. 42].

Переклад повністю відповідає оригіналу за змістом і зберігає ліричний образ. Тут вдало передано поетичну метафору перекладання відповідальності за відповідь на природу.

«Вітерець повіє, сонечко пригріє, то й роса спаде!» [49].

«*While the breeze is blowing, and the sun is glowing, who will cold dews fear?*» [51, с. 43].

Переклад передає загальну ідею й образи, однак змінює структуру: замість констатації явища (роса спаде) звучить риторичне запитання. Це додає фразі іншого ритму й інтонації.

«Той клятий Водяник! Бодай би всох!» [49].

«*That damned Water Goblin! May he dry up!*» [51, с. 43].

Перекладач зберіг емоційне забарвлення лайки, точно передав зміст, включаючи прокльон. Це той випадок, де стилістичний тон оригіналу й перекладу повністю збігаються.

«Я ледь що вибрався живий на берег, і рибу розгубив... А щоб ти зслиз!» [49].

«*I hardly got out to the bank alive, and lost my skiff as well... The dirty scamp!*» [51, с. 43].

Фінальний прокльон перекладено загальним лайливим словом *scamp*, тоді як «щоб ти зслиз» є яскравішим народним висловом із образним змістом (щоб пропав). Тут переклад спрощує і згладжує емоцію.

«Та добре вже, загороджу, нехай-но» [49].

«*All right, all right, I'll do it right away*» [51, с. 69].

Переклад відтворює зміст, але втрачається характерна мова Лукаша з її м'якою інтонацією (нехай-но). *Right away* звучить як більш обіцяюче й чітке, ніж напівжартівливий тон оригіналу.

«Тобі б усе ганяти по шурхах з приبلудою, з накидачем отим!» [49].

«*You're always running off to fool around with that bold hussy, that queer vagabond!*» [51, с. 69].

У перекладі адаптовано образливі слова приبلуда й накидач як *bold hussy* та *queer vagabond*. Це зберігає зміст докору, проте в англійській ці слова звучать більш грубо, тоді як в оригіналі є ще й відтінок зневаги до незнайомого.

«Йому квітки та співи в голові!» [49].

«*There's nothing on your mind but flowers and songs!*» [51, с. 70].

Переклад передає зміст досить точно. Проте втрачається емоційно забарвлена іронія оригіналу, де фраза звучить як зневажливий докір з легким обуренням.

«Чого ти все розпатлана така?» [49].

«*Why do you always go trimmed up like that?*» [51, с. 70].

Тут є відчутна зміна значення. Розпатлана означає неохайна, розтріпана, тоді як *trimmed up* в перекладі має відтінок нарядженості, прикрашеності. Переклад зміщує акцент із критики неохайності на докір за прикрашання.

«Що лісове, то не погане, сестро – усякі скарби з ліса йдуть...» [49].

«*What comes out of the forest is not trash – all good things from the forest come.*» [51, с. 72].

Смислова відповідність збережена, але втрачається образність слова скарби, замінена на більш загальне *good things*. Оригінал звучить поетичніше й глибше символічно.

«Та що ти знаєш? От небіжчик дід казали: треба тільки слово знати, то й в лісовичку може уступити душа така саміська, як і наша» [49].

«*A lot you know! My dead grandfather used to say: You only need to know the word, and you can make a soul the same as ours to enter into any forest sprite*» [51, с. 72].

Зміст передано точно, але переклад спрощує фразу й не передає колориту поліського діалогу (небіжчик дід казали). Англійський варіант звучить рівніше й більш книжно.

«Ну, а куди ж тоді відьомська пара подінеться?» [49].

«*And will the smell that witches always have then also disappear?*» [51, с. 72].

Тут переклад значно змінює зміст. Оригінал говорить про відьомську пару (суть, *I am your lost Destiny, Led into a labyrinth By unthinking villainy* дух відьми), а переклад акцентує на *smell* (запах відьми), що створює інший образ і додає фізичну характеристику замість містичної.

«Я – загублена Доля. Завела мене в дебрі нерозумна сваволя» [49].

«*I am your lost Destiny, Led into a labyrinth By unthinking villainy*» [51, с. 132].

Слово «сваволя» передано як «*villainy*», що звучить сильніше, ніж оригінал, де йдеться радше про бездумність і нерозважливість. *Villainy* має конотацію зла, злочину, тоді як сваволя – це безладна воля.

«Уломи ж, моя Доле, хоч отую ожину, щоб собі промести, по снігу провести хоч маленьку стежину!» [49].

«*Break off, O my Destiny, From this dewberry a spray; Though the snow be deep, through its thickness sweep Till you find that little way*» [51, с. 133].

Переклад близький за змістом, але образ «промести стежину» у перекладі ослаблений. У оригіналі звучить прагнення очистити шлях, тоді як англійський варіант, на нашу думку, більше про пошук шляху.

«Похололи вже руки, що й пучками – не рушу...» [49].

«*Cold already are my hands, And my strength is running low*» [51, с. 133].

Оригінал передає фізичне відчуття крижаних пальців (пучками – не рушу), тоді як переклад подає загальний стан втоми й холоду без цього конкретного, відчутного образу.

«Ой скажи, дай пораду, як прожити без долі!» [49].

«*Tell me, how can one live on When one's happiness is gone?*» [51, с. 135].

Слово «доля» перекладено як «*happiness*», що спрощує зміст. Доля в оригіналі – це складне поняття: життєвий шлях, призначення, а не просто щастя.

«Ти душу дав мені, як гострий ніж дає вербовій тихій гілці голос» [49].

«*You gave to me a soul, as the sharp knife Gives to the willow twig a tender voice*» [51, с. 135].

Переклад доволі точно передає образ, зберігаючи метафору, хоча англійське *tender voice* звучить м'якше, ніж сильна емоція в оригіналі.

«Легкий, пухкий попільець ляже, вернувшись, в рідну землю...» [49].

«*Naught but an airy pinch of dust Remains to mingle with the earth below*» [51, с. 136].

Слово «пухкий попільець» має образ м'якого попелу, натомість «*airy pinch of dust*» звучить менш поетично й знижує теплоту й ніжність оригіналу.

«Граї же, коханий, благаю!» [49].

«*O play again, beloved, I beseech!*» [51, с. 136].

Переклад точно передає емоційний заклик, зберігаючи форму благання й звертання коханий як *beloved*.

«Сидить без руху. Сніг шапкою наліг йому на голову, запорошив усю постать і падає, падає без кінця...» [49].

«*He sits motionless. The snow falls over him like a thickening robe until his form becomes indistinguishable, and keeps on falling, falling endlessly...*» [51, с. 137].

Образ снігу, що шапкою наліг, замінено на *thickening robe*, що створює інший образ – не тягара й приреченості, а чогось огортаючого й майже захисного.

Тож, аналіз представлених фрагментів «Лісової пісні» у перекладі Канді яскраво ілюструє надзвичайну складність передачі глибини та унікальності творчості Лесі Українки. Перекладач демонструє вміння зберегти ритм, риму та загальну поетичність, однак часто це відбувається ціною певної смислової чи образної трансформації.

Драма «В катакомбах» Лесі Українки – глибоко філософський і соціально-політичний твір, що порушує питання свободи, віри, гідності та страждання. Він відображає боротьбу людини не лише з зовнішнім гнітом, а й із внутрішнім конфліктом між покорою та прагненням до волі. У драмі влучно

передано психологію пригноблених і потужний протест проти будь-якого рабства. Цей твір сповнений символізму, біблійних алюзій і багатозначних смислів, що ускладнюють його переклад на інші мови.

Англійський переклад твору намагається зберегти зміст і дух оригіналу, але об'єктивно постає перед викликами передачі релігійної термінології, стилістичних відтінків і глибокого емоційного підтексту реплік персонажів. Джон Вір у перекладі прагнув адаптувати текст для англomовного читача, зберігаючи водночас загальний пафос і християнські образи.

«Прости, але я все ж не розумію, як може бути якесь ярмо солодким, а щось важке легким» [50, с. 16].

«Forgive me, but I still don't understand how any yoke can to a slave be sweet or heavy load be light» [50, с. 17].

Слово «раб» в оригіналі не вжито, але перекладач вводить його (*slave*) у конструкцію *«yoke can to a slave be sweet»*, підкреслюючи статус Неофіта. Це зміщує акцент із загального філософського запитання на долю саме раба.

«Ти під ярмом шлях світовий пройдеши і в царство боже ввійдеши, тече царство, де вже немає пана, окрім бога...» [50, с. 16].

«You'll bear the yoke through life down here below and then you'll enter the abode of God where masters there are none but He alone...» [50, с. 17].

«Царство боже» перекладено як *«abode of God»*, що втрачає величність і усталений релігійний образ *Kingdom of God*. Переклад звучить менш урочисто й більше наближено до світського тлумачення.

«Раби господні рівні між собою» [50, с. 16].

«The servants of the Lord all equal are» [50, с. 17].

«Раби» замінено на *«servants»*, що пом'якшує смислове навантаження. В англійській культурі слово *slave* має глибоку травматичну конотацію, тому перекладач замінює його на *servant* для збереження більш позитивного контексту.

«Ні, я прийшов сюди шукати волі, бо сказано ж: ні пана, ні раба» [50, с. 16].

«Ah no, 'twas freedom that I sought to find, for it was said: no masters and no slaves» [50, с. 17].

Смислове точно, але ритмічно англійський варіант звучить м'якше й більш поетично завдяки конструкції *'twas freedom that I sought to find*, на відміну від прямого і пристрасного тону оригіналу.

«Господній раб? Хіба ж і там раби?» [50, с. 8].

«The Lord his master? What? Slaves there as well?» [50, с. 9].

Перекладач замінює «Господній раб» на «The Lord his master», що зміщує наголос із самоназви раба божого на роль бога як пана. Це дещо змінює фокус репліки.

«А жінка серед збору хай мовчить» [50, с. 10].

«A woman, our apostle has decreed, in congregation shall not have a voice» [50, с. 15].

Переклад додає пояснення *our apostle has decreed*, тоді як в оригіналі це відсилання зрозуміле в контексті. Англійський варіант робить репліку яснішою для чужого культурного кола.

«Я не за тим прийшов до вас у церкву, щоб ярем та хрестів нових шукати» [50, с. 16].

«I did not come to your church here to seek another yoke to wear or cross to bear» [50, с. 17].

Переклад добре зберігає зміст і навіть підсилює ритм завдяки римованій побудові *yoke to wear / cross to bear*, чого в оригіналі немає. Це додає промові Неофіта емоційної сили.

«Хто терпить все в покорі, той щасливий, тому однаково, чи пан, чи раб він буде тут у світі» [50, с. 28].

«He happy is who meekly suffers all, to him it makes no difference if on earth he is a slave or master» [50, с. 29].

Переклад добре відтворює загальний зміст, проте англійський варіант *«meekly suffers»* підсилює акцент на покорі, тоді як в українському – більше на

загальному терпінні. Слово «пан» замінено на «*master*», що передає значення, але без культурного відтінку слова «пан».

«Не треба плакати, хоч би померла дитина ваша, – їй велике щастя на небі приготоване» [50, с. 28].

«E'en if your child should die, you should not weep because eternal joy awaits it there in Paradise»[50, с. 29].

Переклад зміщує акцент з конкретного «велике щастя» на більш загальне «*eternal joy*». Крім того, вжито слово *Paradise*, тоді як оригінал говорить просто про небо, тобто райський сенс додано для англомовного читача.

«Та ми, раби, сами не раз не знаєм, що робим по неволі, що по волі... Гріх чи не гріх, а мука застається...» [50, с. 32].

«We slaves quite often do not know ourselves what of our will we do and what are forced... Yet, sin or not, the pain of it remains...»[50, с. 33].

Тут переклад дуже точно передає зміст і тональність оригіналу. Додано *ourselves*, щоб підсилити рефлексію, чого в оригіналі немає, але це підкреслює сумнів Неофіта в англійській версії.

«То паненяті вдвоє щастя буде, раз на землі, а вдруге ще й на небі...» [50, с. 28].

«The masters' children then get double joy, first on the earth and then in heaven too...» [50, с. 29].

На нашу думку, досить точний переклад. Проте паненяті – зменшувальна форма, яка передає поблажливу іронію Неофіта. Англійське *masters' children* цю емоційну барву втрачає.

«Моя душа гние, коли я бачу, як жінка з оргії приходить часом вином розпалена, з огнем в очах від сороміцьких співів...» [50, с. 30].

«My heart is sore within my breast to see my wife returning from an orgy flushed with wine, her eyes still glowing bright from songs obscene...» [50, с. 31].

Замість «моя душа гние» перекладач вибирає «*my heart is sore*», що пом'якшує силу образу – у перекладі звучить ніби як емоційна рана, тоді як в оригіналі – як моральне розкладання душі.

«Та ми, раби, сами не раз не знаєм, що робим по неволі, що по волі...» [50, с. 32].

«*We slaves quite often do not know ourselves what of our will we do and what are forced...*» [50, с. 33].

Точний за змістом переклад. Додано *ourselves*, що підсилює особисту відповідальність або її відсутність, що дещо змінює психологічний акцент.

«Хто по неволі согрівив, той чистий» [50, с. 32].

«*Whoever by compulsion sins, stays clean*» [50, с. 33].

Переклад лаконічний і точний. Збережено стислість оригінальної думки без додаткових пояснень чи уточнень.

«Не заздри, брате, не губи душі, святої чистоти її не плями» [50, с. 28].

«*Don't envy others, brother, save your soul, do not besmirch its sacred godliness*» [50, с. 29].

Перекладач замінює «свята чистота» на «*sacred godliness*», зміщуючи акцент з моральної чистоти на божественність. Це змінює нюанс фрази – в оригіналі більше про моральну невинність.

«Нехай знущається твій пан-поганин (бо християнин так би не знущався)...» [50, с. 30].

«*E'en though your pagan master treats you ill (a Christian could not be so cruel, of course)...*» [50, с. 31].

Переклад точно передає думку. Додано *of course* для пом'якшення тону й створення ілюзії природності в діалозі для англомовного читача.

«...повіривши обітниці лукавій, немовби тут знайду любов, і спокій, і вічне життя» [50, с. 62].

«*...for I believed your cunning promises that here, supposedly, I love would find and peace and everlasting life*» [50, с. 63].

Переклад зберігає зміст і логіку оригіналу. «Обітниця лукава» передана як *«cunning promises»*, що адекватно передає образ обману. Проте англійський варіант дещо послаблює звучання релігійного підтексту слова «обітниця», замінюючи його на більш загальне *«promise»*. Оригінал містить виразне релігійне значення обіцянки, пов'язане з надією на вічне життя, тоді як переклад, на нашу думку, подає це більше як обіцянки людей.

«...а ви мені відкрили ціле пекло в просторі вічності за гріх найменший» [50, с. 62].

«...now you've revealed to me the fires of hell, for each small sin eternal punishment» [50, с. 63].

Смисл відтворено точно: ідея про те, що за найменший гріх передбачено вічну кару, передана чітко. Проте образ «в просторі вічності» втрачається. Англійський варіант зосереджується на самій карі та гріху, тоді як в оригіналі підкреслюється безмежність і нескінченність мук через простір вічності. Це створює сильніше філософське напруження, яке в перекладі пом'якшене.

«Учили ви мене любити ближніх, так наuczть мене їх боронити...» [50, с. 62].

«You taught that I should love my fellow-man, so teach me also to protect my kind...» [50, с. 63].

Переклад передає основну думку, однак зміщує акценти. «Боронити» в оригіналі має на увазі активний захист, готовність вступитися, тоді як *«protect my kind»* звучить більш загально і менш емоційно. Втрачається енергія прямого заклику до дії, притаманна оригіналові.

«Все ваше милосердя, наче латка на ветоші злиденного життя...» [50, с. 62].

«Your charities are nothing but a patch that's sewn on destitution's sorry rags...» [50, с. 63].

Образ збережено досить точно. Перекладач передає ідею про жалюгідність спроб допомогти через зовнішнє латання злиденного існування.

Однак у перекладі «*charities*» зводиться до благодійності загалом, тоді як «миłosердя» в оригіналі має глибший етичний і релігійний підтекст.

«Чи молоко чужої жінки дасть моїй дитині ніжність материнську?» [50, с. 62].

«*Can from another woman's breast the milk provide my child maternal tenderness?*» [50, с. 63].

Точний переклад, що зберігає зміст і ритміку запитання. Однак англійський варіант звучить більш аналітично, менш емоційно. Втрачається натяк на гіркоту й безвихідь, яка у звучанні оригіналу є дуже сильною.

«Не хліба хочу я, не слова прагну, – любові чистої без плям бажаю...» [50, с. 62].

«*It is not bread I seek, nor is it words, I long for love that's pure and undefiled...*» [50, с. 63].

Переклад відтворює і зміст, і структуру речення. «*Pure and undefiled*» адекватно передає «чистої без плям», проте втрачається сила метафори плями як символу зіпсуття, що є важливим у контексті боротьби героя за моральну чистоту.

«що хоч мій син, онук, найдалший правнук такого часу діжде...» [50, с. 62].

«*that if not I, at least my son or some descendant will survive to see the day...*» [50, с. 63].

Англійський варіант спрощує ритмічний наростаючий ряд: «син, онук, правнук», що підсилює масштаб надії і тривалість очікування. Переклад зменшує цей ефект через узагальнення «*some descendant*».

«Хоч би на мить, і то вже варто труду!» [50, с. 64].

«*Even for a moment, it will be worth the toil!*» [50, с. 65].

Зміст передано чітко й точно. Перекладач зберіг сильний імпульс ідеї, що навіть миттєва свобода варта боротьби.

«Невже се ви жахаєте хрестом?» [50, с. 64].

«*Are you afraid of the cross?*» [50, с. 65].

Переклад дещо спрощує запитання. В оригіналі відчувається виклик і докір водночас, тоді як англійський варіант звучить спокійніше і менш емоційно.

Тож, аналіз перекладу «В катакомбах» Джоном Віром демонструє складність передачі філософської глибини та символізму Лесі Українки. Перекладач прагне зберегти основний зміст і християнські образи, але часто модифікує термінологію (наприклад, «раб» на «servant», «царство боже» на «abode of God») для кращої адаптації до англомовного контексту. Джон Вір вдається передати загальний пафос твору, але деякі нюанси психологічного конфлікту та символічної багатозначності зникають, що робить англійську версію дещо спрощеною порівняно з насиченим оригіналом.

Таким чином, аналіз перекладів творів «Біда навчить», «Лісова пісня» та «У катакомбах» свідчить про те, що адаптації творів Лесі Українки для англомовного читача часто зберігають основний зміст, але водночас певною мірою спрощують або згладжують образну глибину та культурно-національні підтексти оригіналу. Загалом адаптації для англомовної аудиторії прагнуть зробити тексти доступними й зрозумілими. Перекладачі здебільшого передають фабулу й моральні ідеї, але розгорнуті символи, релігійно-філософські роздуми та емоційний лад звучать більш спрощено. Ці адаптації виконують важливу просвітницьку функцію для англомовного читача, водночас демонструючи, наскільки складно перекладати поетичну й драматичну спадщину Лесі Українки без втрат смислової багатозначності та художнього багатства.

3.3. Вплив перекладів на сприйняття творчості Лесі Українки в англомовному світі

Вплив перекладів на сприйняття творчості Лесі Українки в англомовному світі є значним і водночас суперечливим. З одного боку, ці переклади стали тим вирішальним мостом, що відкрив її драматичну й поетичну спадщину читачам, які були віддалені від українського культурного

контексту як географічно, так й історично. Вони дозволили творам Лесі Українки перетнути мовні та культурні бар'єри, ставши доступними для нової аудиторії. З іншого боку, саме через неминучі особливості перекладацького процесу та виклики інтерпретації глибоко національного змісту, в англomовній аудиторії склалося дещо спрощене й фрагментарне уявлення про справжню багатогранність її творчості. Це відбувається тому, що передати мовну красу, складний символізм, фольклорні відтінки та глибинну філософську наповненість оригіналів Лесі Українки украй складно, іноді майже неможливо, без певних втрат.

Перш за все, переклади сприяли тому, що англomовний читач зміг познайомитися з основними сюжетами таких ключових драм Лесі Українки, як «Лісова пісня», «Кассандра», «У катакомбах», «Оргія» та інші. Ці тексти швидко привернули увагу літературознавців на Заході як яскраві приклади неоромантичної та модерної драми, що вдало поєднує міфологічне й соціально-політичне начало, створюючи унікальний сплав образів та ідей. Проте важливо зазначити, що у багатьох перекладах, особливо ранніх, увага акцентується радше на фабулі та динамічній драматичній дії, на подіях та їхній послідовності, ніж на глибинному філософському наповненні текстів. Це призводило до того, що твори сприймалися переважно на поверхневому рівні, втрачаючи значну частину своєї інтелектуальної та духовної ваги.

Також, художній рівень перекладів суттєво впливає на те, як саме інтерпретується поезія та прозові твори Лесі Українки. Її витончені образи природи, глибокі ліричні роздуми, тонкі й ледь вловимі емоційні стани часто неминуче губляться у перекладах через фундаментальні відмінності у ритмі, метриці та стилістиці української та англійської мов. Наприклад, драма-феєрія «Лісова пісня» в англійських адаптаціях успішно передає основну історію кохання Мавки й Лукаша, але при цьому втрачається мелодика тексту, багата образна мова, тісно пов'язана з унікальними українськими пейзажами й давньою міфологією. Саме ці елементи роблять драму воістину унікальною для української культури, і їхня втрата збіднює сприйняття твору в цілому.

Англомовні переклади іноді надмірно «універсалізують» тексти Лесі Українки. Прагнучи зробити їх максимально зрозумілими та доступними для широкого західного читача, перекладачі свідомо згладжують локальний колорит, вилучають або змінюють прямі алюзії на український фольклор, складні історичні реалії чи специфічні релігійні символи. Хоча це, безперечно, полегшує сприйняття творів як частини загальноєвропейської чи світової драми, що відповідає універсальним культурним кодам, водночас це призводить до знебарвлення їхньої автентичності. Твори втрачають свою унікальну «українську душу», стаючи більш «нейтральними» і менш глибоко вкоріненими у свій первісний культурний ґрунт.

Переклади соціально-політичних драм, таких як «У катакомбах», значною мірою формують уявлення про Лесю Українку як автора, що переважно осмислює загальні теми боротьби за свободу, страждання й жертвність. Цей акцент цілком відповідає цінностям західного гуманізму й викликає щиру симпатію та розуміння. Проте, на жаль, він часто зменшує увагу до глибоких українських національно-визвольних мотивів, які для самої письменниці були не менш, а іноді й більш важливими, становлячи серцевину її творчого протесту. У результаті, твір може сприйматися як універсальна драма про людський дух, але втрачає свою специфічну національну конотацію, що була визначальною для автора.

Мовний бар'єр у перекладах призводить до того, що англомовна публіка знайомиться з Лесею Українкою радше як із драматургом і філософом, але не повною мірою як із поетом-ліриком. Її поезія, що в оригіналі вражає неперевершеною мелодійністю, емоційною експресією й новаторськими формами, втрачає значну частину свого впливу й глибини у прозових або навіть римованих перекладах англійською. Точне відтворення ритму, метрики, внутрішніх рим та звукових алюзій, що надають українській поезії Лесі Українки особливої чарівності та сили, часто виявляється непосильним завданням, збіднюючи естетичний досвід читача.

Адаптації творів Лесі Українки для сцени в англomовному театрі також часто вдаються до спрощення текстів задля максимальної глядацької доступності та легшого сприйняття. Складна символіка, багатозначність діалогів другого плану, глибокі філософські монологи скорочуються, трансформуються або взагалі вилучаються з постановки. Таким чином, англomовний глядач бачить драматичний твір, який, хоч і зберігає основний сюжет, проте виявляється позбавленим багатьох пластів змісту й тонких емоційних відтінків, що є невід'ємними властивостями оригінального твору. Це може призводити до менш глибокого та менш повного розуміння художнього задуму авторки.

Варто зазначити, що переклади вплинули на те, як Лесю Українку сприймає англomовна академічна спільнота. У західних літературознавчих працях вона часто постає як український Байрон, що підкреслює її революційний ідеалізм, але замовчує феміністичний, екзистенційний і національно-ідентичний зміст її творів. Це створює однобічний образ письменниці як універсального гуманіста без належного підкреслення її української унікальності.

Також через переклади відбувається певна редукція складних філософських проблем, які піднімала Леся Українка. Наприклад, діалоги «У катакомбах» про християнську покору й боротьбу звучать у перекладі більш спрощено й не завжди передають напруженість суперечок, тонкі моральні дилеми героїв. Це впливає на глибину сприйняття твору англomовною аудиторією.

Слід відзначити й позитивний бік: завдяки перекладам творчість Лесі Українки стала відомою в англomовному світі й увійшла до програм університетів, антологій світової літератури, театральних програм. Навіть із певними втратами змісту, її образ постає як символ боротьби за свободу духу, що знаходить відгук у серцях багатьох читачів.

Переклади стимулюють сучасних дослідників до нових спроб адаптації й осмислення творчості Українки, сприяють появі кращих, глибших версій, у

яких прагнуть зберегти стиль, мелодику тексту, багатозначність символів і філософський зміст. Новітні переклади «Лісової пісні» та поезій демонструють більшу увагу до деталей, ритму й культурного контексту.

Також переклади показали західному світові важливість української культури й літератури. Через твори Лесі Українки англomовний читач дізнається про українську міфологію, історію, боротьбу за національну ідентичність, навіть якщо ці теми й подані не завжди з тією глибиною, що в оригіналі.

Переклади заклали підґрунтя для ширшого діалогу культур. Вони відкрили можливість порівняти творчість Лесі Українки з класиками інших літератур, виявити спільні теми й водночас побачити унікальність її голосу. Цей діалог стимулює цікавість до української літератури загалом і підкреслює потребу у високоякісних перекладах, що здатні донести автентичний дух її творів.

Таким чином, вплив перекладів на рецепцію творчості Лесі Українки в англomовному світі виявився значним, але неоднозначним. З одного боку, саме завдяки перекладам її драматична та поетична спадщина стала доступною широкому колу читачів, далеких від українського культурного контексту, відкривши їм сюжети «Лісової пісні», «Кассандри», «У катакомбах» та інших творів. Це дозволило представити Лесю Українку як видатного неоромантика та модерного драматурга. З іншого боку, невід'ємні особливості перекладацького процесу часто призводили до спрощеного та фрагментарного уявлення про багатогранність її творчості. Нерідко втрачалася мовна краса, символізм, філософська глибина та оригінальна мелодика текстів. Однак, незважаючи на ці виклики, переклади відіграли ключову роль у включенні творчості Лесі Українки до світового літературного та академічного простору, стимулюючи нові дослідження та демонструючи важливість української культури, що закладає підґрунтя для глибшого міжкультурного діалогу.

3.4. Використання перекладів творів Лесі Українки у навчальному процесі (методичний аспект).

Переклади творів Лесі Українки англійською мовою мають лише культурне та літературознавче значення, але й значний дидактичний потенціал. Її поетика насичена архаїзмами, фольклорними алюзіями, символами та складними філософськими образами, створює ґрунт для формування перекладацьких навичок і розвитку міжкультурної компетентності студентів. Залучення таких текстів у навчальний процес допомагає поєднати теоретичне осмислення художнього перекладу з практичними завданнями.

1. Робота з архаїчною та поетичною лексикою

Окремі твори Лесі Українки («*Contra spem spero!*», «Одержима», «Кассандра») насичені архаїзмами та високим стилем. Їхній переклад вимагає від студента розуміння як історико-культурного контексту, так і засобів сучасної англійської мови.

Приклад вправи:

- Студентам пропонується порівняти такі слова й вирази: «думи сумні», «благівіст», «велич духу» з англійськими варіантами у перекладах Віри Річ та Персиваля Канді.
- Завдання: визначити, які стратегії перекладачі використали (калька, перифраз, експлікація).
- Обговорення: чи доречно передавати архаїзми староанглійською лексикою (thee, thou), чи краще використовувати нейтральні слова сучасної мови?

Ця робота допомагає студентам зрозуміти, що переклад — це не лише механічна передача змісту, а й відтворення художнього стилю.

2. Переклад алюзій та символіки

Поезія та драматургія Лесі Українки містять численні алюзії на Біблію, античну міфологію, європейську літературну традицію. Особливо яскраво це проявляється у драмі «Камінний господар» та «Кассандра».

Приклад вправи:

- Студентам дається уривок із «Камінного господаря», де Леся Українка звертається до образу Дон Жуана.
- Завдання: простежити, як у різних перекладах відтворено цей образ: збережено іспанську традицію чи адаптовано для англомовного читача?
- Дискусія: чи має перекладач пояснювати алюзії у примітках, чи залишати їх для самостійного осмислення читачем?

Такі вправи формують у студентів здатність інтерпретувати культурні коди та віднаходити адекватні шляхи їх передачі іншою мовою.

3. Перекладацькі трансформації

Використання перекладацьких трансформацій є обов'язковим під час роботи з поетичними текстами Лесі Українки. Її метафори, епітети та синтаксичні побудови вимагають від перекладача творчої гнучкості.

Приклад вправи:

- Взяти уривок із «*Contra spem spero!*» (оригінал та переклад Віри Річ).
- Завдання студентів: виявити трансформації (транспозиція, модуляція, компенсація, антонімічний переклад).
- Практичне завдання: запропонувати власний варіант перекладу одного катрена та обґрунтувати вибір.

Це дозволяє студентам зрозуміти, що переклад — це завжди баланс між точністю й художнім ефектом.

4. Порівняльний аналіз оригіналу та перекладу

Порівняння текстів Лесі Українки українською та англійською дозволяє виробляти у студентів навички критичного читання та стилістичного аналізу.

Приклад вправи:

- Студенти працюють із фрагментом «Лісової пісні» (діалог Мавки й Лукаша).
- Завдання:
 1. Порівняти стилістичне забарвлення в оригіналі й перекладі.
 2. Визначити, чи вдалося перекладачеві зберегти музикальність та ритмічність реплік.

3. Спробувати, створити власну адаптацію для сучасного англомовного читача.

Подібні завдання формують у студентів уміння бачити текст у двох культурних площинах — українській та англомовній.

5. Практичне застосування у викладанні

Переклади творів Лесі Українки можуть бути використані у:

- курсах перекладознавства — для тренування навичок роботи з поетичним і драматичним текстом;
- курсах світової літератури — як приклад інтеграції української літератури у світовий контекст;
- курсах української літератури для іноземців — для ознайомлення з українською культурою через англомовні тексти.

Викладач може будувати практичні заняття у форматі workshop: студенти працюють з текстом у групах, створюють альтернативні переклади, захищають свої рішення, дискутують про культурні та стилістичні особливості.

Висновки до розділу 3

Ми переконалися, що ознайомлення англомовного світу з творчістю Лесі Українки стало можливим завдяки подвижницькій праці таких ключових перекладачів, як Марія Скрипник, Персівал Канді та Джон Вір. Кожен з них, маючи власну мотивацію та підходи, зробив неоціненний внесок у донесення українського слова до нової аудиторії. Марія Скрипник, як діячка діаспори, підходила до перекладу з позиції культурного спротиву, намагаючись зберегти не лише зміст, а й народний колорит твору, збагачуючи його коментарями для іноземного читача. Персівал Канді, будучи англійським славістом, зосередився на поетичній вивіреності та мелодиці «Лісової пісні», прагнучи передати її феєричну атмосферу. Джон Вір же, перекладаючи «В катакомбах» у контексті світових подій, підкреслював філософську та соціально-політичну глибину твору, роблячи акцент на універсальних мотивах боротьби за свободу. Їхня спільна праця не лише відкрила шлях для академічних досліджень, а й стала

вагомим кроком у формуванні позитивного іміджу української літератури на міжнародній арені.

Аналіз конкретних прикладів перекладів вищезазначених творів виявив складність та багатогранність перекладацького процесу. Виклики полягали у відтворенні унікальної мовної краси, символізму, фольклорних нюансів та філософської багатшаровості оригіналів. Часто перекладачі стояли перед необхідністю балансу між дослівністю та адаптацією, що іноді призводило до певних трансформацій.

Незважаючи на певні втрати, які є невід'ємною частиною будь-якого міжмовного перенесення, вплив цих перекладів на світову рецепцію Лесі Українки є безперечно позитивним і далекосяжним. Вони інтегрували її творчість до програм університетів, антологій світової літератури та театральних програм, зробивши її ім'я відомим та шанованим. Більше того, ці переклади не тільки засвідчили універсальну привабливість творчості Лесі Українки, а й стали каталізатором для постійного оновлення перекладацьких зусиль. Вони стимулюють сучасних дослідників і перекладачів до пошуку нових, більш точних і культурно чутливих способів відтворення її текстів, сприяючи глибшому розумінню української літератури та зміцнюючи культурний діалог між Україною та Заходом.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи, можна стверджувати, що тема рецепції творчості Лесі Українки в англомовному світі є надзвичайно багатогранною й водночас складною для аналізу. Ця багатогранність зумовлена не лише глибиною та універсальністю її літературної спадщини, але й переплетенням різноманітних факторів, які впливали на її сприйняття. Розгляд цього питання потребував врахування не лише безпосереднього літературного змісту її творів, їхньої естетичної цінності та художніх особливостей, але й глибокого занурення в історичні, культурні та ідеологічні чинники. Саме ці чинники формували контекст, у якому твори Лесі Українки сприймалися англомовними читачами протягом різних історичних етапів – від перших згадок до сучасних академічних досліджень. Виконання поставлених завдань, що охоплювали теоретичні аспекти, аналіз перекладів та адаптацій, а також історичну динаміку рецепції, дозволило сформулювати цілісне уявлення про місце Лесі Українки в системі світової літератури та окреслити основні тенденції й проблеми її рецепції за межами України, виявивши як досягнення, так і прогалини в цьому процесі.

Перш за все, у роботі було з'ясовано теоретичні засади поняття «рецепція» у літературознавстві. У широкому сенсі рецепція розуміється як складний, динамічний процес сприйняття та інтерпретації літературного твору читачами або критиками іншої культури й мови. Цей процес ніколи не є пасивним відтворенням, а завжди супроводжується явищем трансформації значень, сенсів і художніх форм, оскільки кожен реципієнт привносить свій власний культурний, історичний та особистісний контекст. У контексті дослідження творчості Лесі Українки поняття рецепції тісно пов'язане з комплексом проблем, що включають якість та адекватність перекладу, ефективність адаптації її творів для нової аудиторії, а також нюанси культурної інтерпретації її текстів для англомовного світу, де відсутність знання українського контексту може суттєво впливати на розуміння.

Дослідження загальних тенденцій рецепції української літератури за кордоном показало, що українська література, на жаль, довгий час залишалася малознаною в англomовному світі. Це було зумовлено комплексом несприятливих політичних, історичних та мовних бар'єрів. Тривалий період бездержавності України, відсутність усталених культурних зв'язків та труднощі перекладу з української мови значно обмежували доступ західної аудиторії до українських текстів. Лише в окремі періоди, завдяки самовідданим перекладацьким ініціативам ентузіастів та активізації української діаспори, яка відігравала ключову роль у просуванні національної культури, твори українських авторів, зокрема Лесі Українки, потрапляли до читацької уваги на Заході. Проте навіть у цих випадках характерною була тенденція до спрощення й універсалізації змісту для полегшення розуміння іноземною аудиторією, що часто призводило до нівелювання унікальних національних та культурних особливостей.

Порівняльний аналіз літературних процесів в англomовних країнах і в Україні на межі XIX-XX століть виявив значні відмінності у тематичних домінантах і формальних пошуках. Якщо для української літератури того періоду характерним був глибокий синтез національного й загальнолюдського, що проявився у поєднанні елементів символізму, фольклоризму й неоромантизму, то англomовна література більше схилялася до принципів реалізму, експериментальних форм модернізму та психологічної прози. Ця розбіжність в естетичних парадигмах зумовила значні труднощі адекватного відображення стилістики та естетики Лесі Українки в перекладах. Багатогранність її творчості, що поєднувала глибокий психологізм з філософськими узагальненнями та національним колоритом, виявилася складною для передачі засобами іншої літературної традиції, яка мала свої власні усталені норми та очікування.

У роботі було виокремлено основні етапи рецепції творчості Лесі Українки в англomовному світі, що відображають динаміку інтересу та доступності її спадщини. До них належать: період поодиноких перекладів у

першій половині XX ст., які мали скоріше локальний, епізодичний вплив і були доступні вузькому колу читачів; підвищений інтерес під час хвиль української еміграції та на тлі значних політичних змін у Європі, коли українська культура почала активніше заявляти про себе на міжнародній арені; спорадичні театральні постановки й наукові студії другої половини XX ст., які, хоч і були важливими, але не забезпечували системного чи широкого поширення її творів; а також сучасний етап, що характеризується новими, більш свідомими спробами створення якісних, повних перекладів та активним прагненням до включення творів Лесі Українки до академічного дискурсу світової літератури, особливо в контексті зростаючого інтересу до української культури.

Особливу увагу було приділено аналізу перекладів творів Лесі Українки англійською мовою, що є ключовим мостом для її рецепції. З'ясовано, що більшість ранніх перекладів прагнули, перш за все, передати фабулу й основну ідею творів, зосереджуючись на сюжетній лінії та головному конфлікті. Однак, на жаль, вони часто виявлялися не в змозі зберегти поетичність мови, глибину символічного підтексту, багатство фольклорного колориту та філософську багатозначність, які є невід'ємними рисами оригіналу. Проблеми відтворення складного ритму, унікальної стилістики, багатошарових алюзій до української історії та міфології, а також точних інтонацій героїв значною мірою вплинули на глибину та повноту сприйняття її текстів англомовною аудиторією, обмежуючи їхню здатність повністю досягнути художню майстерність Лесі Українки.

У процесі дослідження були проаналізовані також адаптації та інтерпретації творчості Лесі Українки для англомовного читача, що виходять за межі буквального перекладу. Виявилося, що театральні й літературні адаптації нерідко спрощували філософські проблеми драм, зосереджуючись на більш доступних для широкої аудиторії поверхневих конфліктах і любовних лініях. Таке спрощення, хоча й сприяло певній популяризації її імені на Заході та знайомству з її творчістю, часто відбувалося з певним знеціненням національного та культурного підґрунтя її творів, що є їхньою невід'ємною

частиною. У результаті, глибокий український контекст та багатошаровість її символізму могли бути втрачені або зведені до універсальних мотивів, що не завжди повністю відповідали оригінальному задуму.

Отже, дослідження показало, що переклади й адаптації значною мірою сформували образ Лесі Українки у свідомості англomовного читача як видатної гуманістки, глибокої мислительки, та символу боротьби за свободу та правду. Цей образ, безумовно, позитивний і важливий для її визнання. Проте, водночас, цей образ часто постає дещо узагальненим, із втраченою унікальністю її національного коріння та багатством культурних пластів, притаманних її творчості. Цей факт підкреслює нагальну необхідність подальшої системної роботи над створенням нових, якісних перекладів, які змогли б глибше й повніше передати дух і зміст оригіналів, представляючи Лесю Українку не лише як універсального генія, а й як невід'ємну частину багатой української культури. Ця робота є ключовою для досягнення справді глибокої та всебічної рецепції її спадщини у світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоус О., Білоус О. Взаємодія літератур як система ланок: зв'язки, рецепція, переклад. *Наукові записки ЦДПУ. Серія: Філологічні науки*. Кропивницький: «КОД», 2018. Вип. 164. С. 161-171.
2. Будний В., Ільницький М. Порівняльне літературознавство: Підручник. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 430 с.
3. Гандзюк О. Особливості перекладу англійською мовою власних назв (дійових осіб) у драмі-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня». *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. 2014. № 2. С. 67-70.
4. Гірц. К. Інтерпретація культур: Вибрані есе / К. Гірц; пер. з англ. К.: Дух і Літера, 2001. 542 с.
5. Голомб Л. Проблеми психології творчості в осмисленні І. Франка та Лесі Українки. *Творчість Лесі Українки в контексті світової культури: зб. наук. пр. / Філологічний вісник / за заг. ред. А.В. Березовенко*. Київ, 2015. Вип.2. С. 80-100.
6. Грицик Л. Українська компаративістика XIX - поч. XX ст.: напрями, методика досліджень. Літературознавча компаративістика. Упорядники: Гром'як Р.Г., Папуша І.В. / За редакцією Р.Гром'яка. Тернопіль, 2002. 331 с.
7. Гром'як Р. Історія української літературної критики (від початків до кінця XIX століття). Посібник для студентів гуманітарних факультетів вищих навчальних закладів. Тернопіль: Підручники і посібники, 1999. 224 с.
8. Дзюбич С. Леся Українка в українській бібліографії XX ст. крізь призму сучасного лесезнавства. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського*. 2019. Вип. 5. С. 233–241.
9. Дольник І. М. Вплив перекладів сучасної української літератури на міжнародний імідж України (на прикладі “The Orphanage” Сергія Жадана). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2023. № 64. С. 242-245.

10. Зданюк Т. В. Художній переклад у контексті міжкультурної комунікації. *Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи: зб. Статей V Міжнар. наук.-практ. конф.* Полтава, 2020. С. 160–164.
11. Земляна К. Д., Куценко Л. В. Репрезентація української літератури за кордоном як спосіб міжкультурної комунікації. *Масова комунікація у глобальному та національному вимірах.* 2020. Вип. 13. С. 47–51.
12. Зорівчак Р. Сприйняття творчості та особистості Івана Франка як символу інтелектуальної України в англomовному світі. *Українське літературознавство.* Львів : Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2014. Вип. 78. С. 3–14.
13. Зорівчак Р. Творчість Лесі Українки в англomовному світі. *Леся Українка і сучасність.* Луцьк : РВВ “Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. Т. 4, кн. 2. С. 48–62.
14. Зорівчак Р. П. Українсько-англійські літературні взаємини. *Українська література в загальнослов'янському і світовому літературному контексті.* Т. 3. Київ : Наукова думка, 1988. С. 88–154.
15. Зорівчак Р. Шевченкознавство в англomовному світі: історія, своєрідності, ключові здобутки (1876–2014). *Тарас Шевченко: Апостол правди і науки: Матер. Міжнар. наук. конф.* Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2015. С. 20–33.
16. Зорівчак Р. Джон Вір. Енциклопедична стаття. Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-34698>
17. Квеселевич Д. І., Сасіна В. П. Дещо про культуру перекладу. У гірлянду шани Лесі Українки. *Тези міжвузівської науково-практичної конференції, присвяченої 120-річчю від дня народження Лесі Українки.* Житомир: Льонок, 1993. С. 82-84.
18. Ковалишин К. Поетикавізуальності в творі «Лісовапісня» Лесі Українки: перекладацький аспект. *Актуальні питання гуманітарних наук.* 2021. Вип. 41(2). С. 82-86.

19. Коломієць Л. В. Перекладознавчі семінари: актуальні теоретичні концепції та моделі аналізу поетичного перекладу: навчальний посібник. / Л. В. Коломієць. К.: ВПЦ "Київський університет", 2011. 527 с.
20. Кузьма О. Творчість Лесі Українки в літературознавчому дискурсі ХХІ століття. *Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Філологія*, 2021. Вип. 1 (45). С. 542-548.
21. Леся Українка і родина Косачів в історії української та світової культури: *Наук. зб.: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 150-річчю від дня народження Лесі Українки* / упоряд. Є. Ковальчук. Луцьк, 2021. 196 с.
22. Літературознавча рецепція і компаративістичний дискурс / За ред. Р. Гром'як, І. Папуша. Тернопіль: Підручники і посібники. 2004. 378 с.
23. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. К.: ВЦ «Академія», 2007. 752 с.
24. Моклиця М. В. Леся Українка і європейський канон. *Волинська філологічна: текст і контекст: зб. наук. пр.* Луцьк, 2009. Вип. 8. С. 7-18.
25. Москаленко М. Нариси з історії українського перекладу / М. Москаленко. *Всесвіт*. 1993. №9/10. с. 113-120.
26. Муха О. Зеня Томпкінс: Я мрію побачити роман про Голодомор, який читатиме Oprah's Book Club. URL: <https://chytomo.com/zenia-tompkins-ia-mriiu-pobachyty-roman-pro-holodomor-iakyj-chytatyme-oprah-s-book-club/>
27. Нагай І. Д. Художня рецепція як літературознавче поняття. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. 2015. Вип. 7. С. 226-231.
28. Нечипоренко М. Ю. Переклад української художньої літератури в сучасному соціально-культурному контексті. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Том 31 (70). № 4. Ч. 3. С. 50-56.
29. Нікішова Т. Особливості англомовних перекладів поезії Лесі Українки «Надія». *Знавці мов 2022 : зб. наукових праць / за заг. ред. Т. Є. Недашківської*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. С. 43-48.

30. Одрехівська І. Аналітична модель дослідження рецепції української літератури в інокультурному просторі: уроки учителя професорки Роксолани Петрівни Зорівчак. *Іноземна Філологія*. 2020. Вип. 133. С. 173-183.
31. Павличко С. Теорія літератури. Київ : Основи, 2009. 679 с.
32. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі / Соломія Павличко. Київ: Либідь, 1999. 446 с.
33. Панько О. Концепція читача в українському літературознавстві: трактування вітчизняних науковців. *Актуальні питання гуманітарних наук. Мовознавство. Літературознавство*. 2015. Вип. 11. С. 185-193.
34. Саванець А. М. Лірика Лесі Українки в перекладах англійською Гледіс Еванс. URL:<http://eprints.zu.edu.ua/698/1/01samage.pdf>
35. Скрипка Т. Спогади про Лесю Українку. Т. II. Львів: Видавництво: «Астролябія», 2021. 512 с.
36. Скрипка Т. Перше англomовне видання творів Лесі Українки. Режим доступу: <https://surli.cc/nbksar>
37. Собко Я. Вір Дж. Життя на бистрині: Інтерв'ю. *Всесвіт*. 1981. №11. с. 191-193.
38. Тьопенко Ю. А. Інонаціональна рецепція, її різновиди й атрибути. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2014. № 12. С. 136-140.
39. Тьопенко Ю. А. Рецепція української літератури в англomовному середовищі у світлі постколоніального дискурсу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2015. № 18. т. 1. С. 103-106.
40. Тьопенко Ю. А. Специфіка образу України в англійській літературі та культурі у ХІХ ст. *Вісник Запорізького національного університету*. 2015. № 1. С. 305–312.
41. Філософія Романа Інгардена і сучасність: колективна монографія / за ред. Дмитра Шевчука. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. 232 с.

42. Червінська О. В. Психологічні аспекти актуальної рецепції тексту: теоретико-методологічний погляд на сучасну практику словесної культури: наук. пос. / О. Червінська, І. Зварич, А. Сажина. Чернівці: Книги – ХХІ. 2009. 284 с.

43. Шимчишин М. Англомовна критична рецепція творчості Лесі Українки. *Наукові записки НаУКМА*. К. 1999. Т.17. С. 74-79.

44. Юрчук О. У тіні імперії. Українська література у світлі постколоніальної теорії. К.: Видавничий центр «Академія», 2013. 224 с.

45. Momryk M. Mary Skrypnyk. URL: <https://surl.lt/mqrgll>

46. Cundy P. Lesya U krainka. *The Ukrainian Quarterly*. 1946. Vol.II. №3. P. 232-264.

47. Cundy P. An Episode in the Life of Lesia Ukrainka. P. 168-174.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

48. Українка Л. Біда навчить. Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=5495>

49. Українка Л. Лісова пісня. Режим доступу: https://kropyvnytskyi.maup.com.ua/assets/files/ukrainka_1_lisova_pisnya.a6.pdf

50. Українка Л. В катакомбах. Драматична поема. Київ. 1971. 88 с.

51. Ukrainka L. Forest Song. Fairy Drama in Three Acts. Lutsk, 2011. 143 p.

52. Ukrainka L. Adversity Teaches. Translated from the Ukrainian by Mary Skrypnyk. Kiev: Dnipro Publisher. 1981. 17 p.

SUMMARY

The aim of the research is to provide a comprehensive analysis of the reception, translation, and interpretation of Lesia Ukrainka's works in the English-speaking world, taking into account historical, cultural, social, and literary factors that influenced her international recognition.

Objectives of the study:

- 1) to outline and systematize the theoretical foundations of the concept of literary reception and its relevance to modern literary studies;
- 2) to examine general tendencies in the reception of Ukrainian literature abroad and identify factors that influence its visibility in the global cultural space;
- 3) to analyze the literary processes in the English-speaking world that shape the perception of foreign literature, especially works originating from Eastern Europe;
- 4) to identify and characterize the main stages of the reception of Lesia Ukrainka's works in English-speaking countries;
- 5) to study the key English translations of her dramatic and poetic works, focusing on translators' strategies, interpretive tendencies, and the preservation of poetic form;
- 6) to determine the role of translation and cultural mediation in forming Lesia Ukrainka's image in English-language literary discourse.

Research material: the research material includes a corpus of English-language translations of Lesia Ukrainka's works (including translations by Vera Rich, Percival Cundy, Michael M. Naydan, and contemporary translators), critical reviews published in English-language journals, academic articles and monographs dedicated to Ukrainian literature in translation, as well as materials from Ukrainian diaspora periodicals. Additional primary sources include English-language theatrical adaptations, online publications, and literary criticism concerning Lesia Ukrainka's dramatic legacy.

Contents of the work. The master's thesis consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of theoretical sources, a list of references, illustrative materials, two appendices, and a summary.

The first chapter provides an overview of the theoretical foundations of literary reception, tracing its development in European and Ukrainian scholarship. It outlines key approaches to the study of reception, including reader-response criticism, hermeneutics, and comparative literature. This chapter also presents general tendencies in the reception of Ukrainian literature abroad, with a focus on historical challenges and modern achievements in promoting Ukrainian cultural heritage.

The second chapter examines the historical, cultural, and socio-political background of the reception of Lesia Ukrainka's works in the English-speaking world. It identifies the key stages of this reception — from early fragmentary mentions in diaspora periodicals to systematic translation efforts in the 20th and 21st centuries. Special attention is given to the role of translators, diaspora intellectuals, and academic institutions that contributed to the dissemination of her works abroad. The chapter also analyzes critical responses to Lesia Ukrainka in English-language scholarship, highlighting shifts in her perception from an exotic representative of Ukrainian folklore to a sophisticated modernist playwright.

The third chapter focuses on the analysis of English translations of Lesia Ukrainka's works. It examines translation strategies used for rendering poetic imagery, symbolism, mythological references, dramatic structure, and culturally specific elements. Particular emphasis is placed on the translation of "The Forest Song," which remains her most frequently translated and internationally recognized work. The chapter also investigates the interpretive transformations that occur in translation and discusses how these transformations influence the understanding of Lesia Ukrainka's literary and ideological positions in the English-speaking cultural space. Additionally, the chapter outlines contemporary adaptation practices, such as stage productions, multimedia

reworkings, and educational materials that present Lesia Ukrainka to foreign audiences.

Main results and conclusions. The research confirms that the reception of Lesia Ukrainka's works in the English-speaking world has evolved significantly over the last century. Initially limited and mediated almost exclusively by diaspora initiatives, this reception has expanded due to increased scholarly interest in Eastern European literatures, global geopolitical changes, and new high-quality translations. The analysis shows that translators play a crucial role in shaping the international perception of Lesia Ukrainka, as translation choices often determine how her ideas, imagery, and poetic style are interpreted by foreign readers.

The study demonstrates that while many translations aim to preserve the original poetic structure and ideological depth of her works, certain interpretive shifts are inevitable, particularly in the rendering of symbolism, archaic vocabulary, and culturally embedded concepts. Despite these challenges, modern translations and academic studies highlight Lesia Ukrainka as a central figure of Ukrainian modernism, a feminist writer, and an influential European intellectual. Her works gain increasing recognition in English-speaking academic and cultural environments, contributing to the broader visibility of Ukrainian literature worldwide.

The results of the research can be used in translation studies, comparative literature courses, cultural studies, and further investigations of Ukrainian literature in international contexts. They also support the development of new translation strategies and interdisciplinary approaches to the study of literary reception.

ZUSAMMENFASSUNG

Ziel der Forschung ist es, eine umfassende Analyse der Rezeption, Übersetzung und Interpretation der Werke von Lesja Ukrajinka in der englischsprachigen Welt zu liefern, wobei historische, kulturelle, soziale und literarische Faktoren berücksichtigt werden, die ihre internationale Anerkennung beeinflusst haben.

Forschungsziele:

1. die theoretischen Grundlagen des Konzepts der literarischen Rezeption darzustellen und zu systematisieren sowie seine Relevanz für die moderne Literaturwissenschaft zu bestimmen;
2. allgemeine Tendenzen in der Rezeption ukrainischer Literatur im Ausland zu untersuchen und Faktoren zu identifizieren, die ihre Sichtbarkeit im globalen kulturellen Raum beeinflussen;
3. die literarischen Prozesse in der englischsprachigen Welt zu analysieren, welche die Wahrnehmung ausländischer Literatur – insbesondere von Werken aus Osteuropa – prägen;
4. die Hauptetappen der Rezeption der Werke von Lesja Ukrajinka in den englischsprachigen Ländern zu bestimmen und zu charakterisieren;
5. die wichtigsten englischen Übersetzungen ihrer dramatischen und lyrischen Werke zu untersuchen, mit Fokus auf Übersetzungsstrategien, interpretative Tendenzen und die Bewahrung der poetischen Form;
6. die Rolle der Übersetzung und der kulturellen Vermittlung bei der Formung des Bildes von Lesja Ukrajinka im englischsprachigen literarischen Diskurs zu bestimmen.

Forschungsmaterial:

Das Forschungsmaterial umfasst ein Korpus englischsprachiger Übersetzungen der Werke von Lesja Ukrajinka (darunter Übersetzungen von Vera Rich, Percival Cundy, Michael M. Naydan und zeitgenössischen Übersetzern), kritische Rezensionen aus englischsprachigen Fachzeitschriften, wissenschaftliche Artikel und Monographien zur ukrainischen Literatur in

Übersetzung sowie Materialien aus Periodika der ukrainischen Diaspora. Zu den zusätzlichen Primärquellen gehören englischsprachige Theateradaptionen, Online-Publikationen und literaturkritische Arbeiten, die sich mit Lesja Ukrajinkas dramatischem Erbe befassen.

Inhalt der Arbeit:

Die Masterarbeit besteht aus einer Einleitung, drei Kapiteln, Schlussfolgerungen, einem Verzeichnis theoretischer Quellen, einem Literaturverzeichnis, illustrativen Materialien, zwei Anhängen und einer Zusammenfassung.

Das erste Kapitel bietet einen Überblick über die theoretischen Grundlagen der literarischen Rezeption und verfolgt deren Entwicklung in der europäischen und ukrainischen Wissenschaft. Es beschreibt zentrale Ansätze zur Erforschung der Rezeption, darunter Rezeptionsästhetik, Hermeneutik und Komparatistik. Darüber hinaus werden allgemeine Tendenzen der Rezeption ukrainischer Literatur im Ausland dargestellt, wobei der Schwerpunkt auf historischen Herausforderungen und modernen Errungenschaften bei der Förderung des ukrainischen kulturellen Erbes liegt.

Das zweite Kapitel untersucht den historischen, kulturellen und soziopolitischen Hintergrund der Rezeption der Werke von Lesja Ukrajinka in der englischsprachigen Welt. Es identifiziert die wichtigsten Etappen dieser Rezeption – von frühen fragmentarischen Erwähnungen in Diasporazeitschriften bis hin zu systematischen Übersetzungsbemühungen im 20. und 21. Jahrhundert. Besonderes Augenmerk wird auf die Rolle von Übersetzern, Intellektuellen der Diaspora und akademischen Institutionen gelegt, die zur Verbreitung ihrer Werke im Ausland beigetragen haben. Das Kapitel analysiert zudem kritische Reaktionen auf Lesja Ukrajinka in der englischsprachigen Wissenschaft und zeigt den Wandel ihrer Wahrnehmung von einer exotischen Vertreterin der ukrainischen Folklore zu einer anspruchsvollen modernistischen Dramatikerin auf.

Das dritte Kapitel konzentriert sich auf die Analyse der englischen Übersetzungen der Werke von Lesja Ukrajinka. Es untersucht Übersetzungsstrategien zur Wiedergabe poetischer Bildlichkeit, Symbolik, mythologischer Anspielungen, dramatischer Struktur und kulturell spezifischer Elemente. Besonderer Schwerpunkt liegt auf der Übersetzung von *The Forest Song* (*Lisova pisnja*), ihrem häufigsten und international bekanntesten Werk. Das Kapitel analysiert zudem die interpretativen Transformationen, die im Übersetzungsprozess auftreten, und erörtert, wie diese Veränderungen das Verständnis von Lesja Ukrajinkas literarischen und ideologischen Positionen im englischsprachigen Kulturraum beeinflussen. Darüber hinaus beschreibt das Kapitel zeitgenössische Adaptationspraktiken wie Theaterinszenierungen, multimediale Bearbeitungen und Bildungsressourcen, die Lesja Ukrajinka einem ausländischen Publikum näherbringen.

Zentrale Ergebnisse und Schlussfolgerungen:

Die Forschung bestätigt, dass sich die Rezeption der Werke von Lesja Ukrajinka in der englischsprachigen Welt im Laufe des letzten Jahrhunderts erheblich entwickelt hat. Anfangs begrenzt und fast ausschließlich von Initiativen der Diaspora getragen, hat sich diese Rezeption dank des zunehmenden wissenschaftlichen Interesses an osteuropäischen Literaturen, globaler geopolitischer Veränderungen und neuer hochwertiger Übersetzungen deutlich erweitert. Die Analyse zeigt, dass Übersetzer eine entscheidende Rolle bei der Gestaltung der internationalen Wahrnehmung von Lesja Ukrajinka spielen, da Übersetzungsentscheidungen maßgeblich bestimmen, wie ihre Ideen, Bilder und ihr poetischer Stil von ausländischen Lesern interpretiert werden.

Die Studie zeigt, dass viele Übersetzungen zwar darauf abzielen, die ursprüngliche poetische Struktur und ideologische Tiefe ihrer Werke zu bewahren, jedoch bestimmte interpretative Verschiebungen unvermeidlich sind – insbesondere bei der Wiedergabe von Symbolik, archaischem Vokabular und kulturell eingebetteten Konzepten. Trotz dieser Herausforderungen heben moderne Übersetzungen und wissenschaftliche Arbeiten Lesja Ukrajinka als

zentrale Figur des ukrainischen Modernismus, als feministische Autorin und als bedeutende europäische Intellektuelle hervor. Ihre Werke gewinnen zunehmend Anerkennung in englischsprachigen akademischen und kulturellen Kontexten und tragen zur größeren Sichtbarkeit der ukrainischen Literatur weltweit bei.

Die Ergebnisse der Forschung können in der Übersetzungswissenschaft, in Kursen zur Vergleichenden Literaturwissenschaft, in Kulturstudien sowie in weiteren Untersuchungen der ukrainischen Literatur im internationalen Kontext verwendet werden. Sie unterstützen zudem die Entwicklung neuer Übersetzungsstrategien und interdisziplinärer Ansätze zur Erforschung literarischer Rezeption.